Ингуш 1-Г/1 IX-XII №71-103;

1 Государственная ордена Ленина Библиотека СССР имени В. И. Ленина

Пхеа а шеклашкара пролетарш, шайгIихьте!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партеи Нохч-ГIалгIай областеи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лаккхьарча Совета а орган

ЕРА 4 СЕНТЯБРЬ № 71 (2237) 1958 шу

Max 20 кеп.

Мехка халкъа боахаман кертерча доакъоех цаI яь дIаоттаеш кастташа хана газовой промышленность чехкка дегIайоалаянза яргйоаца ха хIанз хьаэттарг лерхI Партеси Правительствоси.

ССКП-а Центральни Комитетеи СССР-а Министрий Советеи

Советски Союза газовой промышленность дIахо а дегIайоалаярах

В. И. Ленина васкеташ кхоачаш а деш, Коммунистически партеи Советски Правительствоси нийса дIаккхъь еза-йоккха индустрии цун кертера дакъа —доагама промышленностъи боахаман кхыча доакъоел дуккхагIа дегIайоалаярах йола генеральни лини.

Из дакъа дегIадоаладара кертера лостам ба доагама эггара дарегIа дола тайпаш — гази мехкдаьттеи кхыча доагамел дуккхагIа дегIадоаладар а цу наькъаца мехкарча доагама баланса структура овлан тIара хувцар а. Цу гIулакхо торо лургья материальни производстве дIабода общественни къахьегам IалаьмаТе дукха кхобе, мехкарча халкъа боахам дегIаоалабелга чехк а дергда.

Из дехкар кхоачащдеча кертера лоархIам болаш я газовой промышленность, хIана аьлча синтетически матерналий производство чIоагIа мах болчеи экономически хьакъехьа пайдане йолчеи бедалца, хIаьта промышленни предприятеш, городашка а болхлой поселкашка а, баха нах — аттачеи дарегIарчеи доагамца Iалашбе безаш из йоландаь.

Кхоачаяь яргйоацаи дукха йоал Советски Союзе Iаламан газ. Цунах пайда эцаро химически промышленноста эша чIоагIа мах бола бедал шортта хилийта ца Iеш, цунца цхьана лоархIам боллаш тоадергда дукхача кертерча химически продуктай производствон технико-экономически хьокхамаш, промышленни гIулакхашка дIаухийташ хинна дукха ялат, хьоанал, коартолаш кхачанга дIаяхийта халкъага кхоачийтаргья.

Мехка халкъа боахаман кертерча доакъоех цаI яь дIаоттаеш кастташа хана газовой промышленность чехкка дегIайоалаянза яргйоаца ха хIанз хьаэттарг лерхI Партеси Правительствоси.

Из бахьан долаш, газовой промышленность дIахо а дегIайоалаярахи СССР-а предприятеш а городаш а газаца Iалашъярахи бола соцам тIаийцаб ССКП Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои, 1957 шера хинначул газ яккхар а цун производство а 13—15 дукхагIа хургйолаш, укх гаргарча пхийт шера газ йоаккхила а цун производство а 270—320 млрд. куб. метрага дIакхачийта дехкар а оттадеш. 1965 шера йоаккхаргйолча газа дукхал а цун производство а 150 млрд. куб. метр хургья.

Iаламан газ йоаккхилга лакхдеш дола кертера гIулакх да газ лохаш тохкамаш деча балхашта хьадда низ тIабахийтар. Цунца дувзаденна кIоаргта бурув тохаш тохкамаш деча балхий 1959—1965 шерашка хургбола боарам 15 млн. метр ба. Уж балхаш чакхдаьхача мехка чурча промышленни газа дукхал 1959—1965 шерашка 3040 млрд. кубически метр боарам болаш тIакхета еза.

Городаш, нах баха пункташ, промышленни предприятеш газаца Iалашъярна СССР-а Главгазо 1959—1965 шерашка еригаш а 26 эзар километр йIаьха а йолаш шовзткъа гарга магистральни газопроводаш яхка еза.

Эггара дуккхагIа газ йоаллача Къилбаседан Кавказа мотгигашка итт газопровод юлларгья, царех эггара йоккхагIа яраш: Ставрополь — Москва (шоллагIа лини), Краснодарски край—Ростов-на-Дону—Луганок — Серпухов, Серпухов — Ленинград, Краснодарски край—Керчь—Симферополь—Севастополь, Ставрополь—Невинномысск—Минеральные Воды—Грозный, Краснодарский край—Туапсе—Сочи, Таганрог—Амвросиевка—Енакиево—Славянск. Газаца цар Iалашбергба городашка Ленинграде, Новогороде, Калинине, Липецке, Сталино, Макеевке, Енакиево, Славянске, Лисичанске, Керче, Симферополе, Севастополе, Туапсе, Соче баха нах а промышленни предприятеш а, минераловодски группан городаш — курорташ, дуккха кхыйола городаш, промышленни районаш.

Украинан, Белоруссен, Литвен, Латвен городашта газификаци е Украинерча Малхбузен областашкарча газ йоаллача моттигашкара Дашава—Минск—Вильнюс — Рига а Минск—Ленинград а яха газопроводаш йохкаргья.

Узбекски ССР-а, Казахски ССР-а, Киргизски ССР-а, Таджикски ССР-а, Уральски промышленни района дукхача городашка а нах бахача пункташка а баха нахи промышленностъи газаца Iалашъярна Узбекски ССР-а Бухарски областе дукха йоаллача Iалаьмате йIаьхийча моттигашкара йохкаргья дукха йоккхи газопроводаш: Газли—Челябинск, Газли—Свердловск, Джаркак—Бухара—Самарканд—Ташкент, Ташкент—Чимкент—Джамбул—Фрунзе—Алма-Ата, кхыяраш а. Урал газаца Iалашъярна Поволжьереи къилбаседерча газ йоаллача моттигашкареи цу ханна йохкаргья Поволжье — Урал а Джебол—Соликамск—Пермь а яха газопроводаш.

ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои СССР-а Главгаза тIадиллар Iаламан газаца Казахски ССР-а Карагандински, Балхашски, Джезказгански промышленни районаш Iалашъяра дешага хьожилга а.

Азербайджанера, Гуржий мехкара, Арменера городаштеи промышленни предприятештеи газификаци ярна Карадаг—Акстафа—Тбилиси а Акстафа—Ереван а яха газопроводаш яхка лаьрхIад.

Цул совгIа,1959—1965 шерашка кхы а йIаьхъергья хIанз йолаш йола Шебелинка—Днепропетровск яха газопровод Одессера Кишиневе кхаччалца, Шебелинка—Белгород яха газопровод Курскен Орелен гIолла Брянске кхаччалца, хIаьта иштта Пензе, Горьке, Владимире, Иванове, Ярославле, кхыча городашка а газификаци ярна Повольжьера дукха керда газопроводаш йохкаргья.

Магистральни газопроводаш яхка аьнна оттаяь из план чакхъякхаро торо лургья еррига союзни республикаш газаца Iалашъергйола система йилла, цунах дIахо а цар экономика лакхъеш дола лоархIамера гIулакх а хургда, городашкеи нах бахача пункташкеи шерра газификаци а ергья.

1959—1965 шерашка магистральни трубопроводаш яхка аьнна оттаяь шерра йола программа толамца чакхъякхха лерхIаш трубопроводаш йохкача деча халача балхашта кертерча даькъе механизаци ярна ше къаьстта йола керда машинаш е ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои соцам баь мероприятеш чIоагIъяьй.

1959—1965 шерашка газификаци е еза городаши нах баха пункташи хьадда хьажа езаш я СССР-а Госплани СССР-а Главгази союзни республикаЙ министрий Советашца цхьана, хIаьта городашкеи нах бахача пункташкеи чуйоагIа газ тIаэцаш а цунах бизза пайда эцаш а йола мероприятеш вIашIехьа яха а уж чIоагIъе а дехкарийла я союзни республикаЙ министрий Советаш, из дарна лаьрхIа кхоачам хиллал газовой аппаратуреи оборудовании арахецаргйола производство дегIайоалаярга а хьожаш.

Соцама тIа хьежад магистральни трубопроводаш яхкарна 1959—1965 шерашка йоккха диаметр йола металлически турбаш ю производство чехкка дуккхагIа хилийта, цунца дувзаденна хIана йола турбаш ю заводаш шеръелга а керда яраш йохкилга а белгалдаькхад. Магистральни газопроводаштта эша газотурбиннии электрическии приводашца йола нагнетателаш газопроводаш тIарча автоматизаценеи телемеханизаценеи эша аппаратура дуккхача заводашка хьаяра гIулакхага а хьожаш латт.

Уж хьалхашка оттадаь дехкараш кхоачашдарна Iаламан газаш йоахача а, царех пайда ийбеча а, царна химически переработка еча а, магистральни трубопроводаш, Iаьттан кIалха газ лораяра, чIоагIача доагама газификаци яра, кIораннеи сланцаштеи лаьттан кIалха газификаци яра методаш тоаеча а деча Iилман-тохкамийи опытнии балхашта низ тIабахийта беза.

Цу ханна чухь газовой промышленноста эша специналисташ дуккхагIа кийчбарга хьажа лаьрхIа да.

ДIахо а СССР-а газовой промышленность снхъяь дегIайоалаяр мехка хIама хьаду низаш чIоагIа кхы а дегIадоаладарна, къахьегамхой культурни—вахара хьал тоадарна а цар материальни вахар айдарна а эша йоккха торои, цудухьа из халкъа боахама къаьстта лоархIам болаши лерхI. ССКП Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои, Халкъа боахаман из дакъа махулла дегIадоаладар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахаман органий, дерригача советски халкъа тIехьатетта йиш йоаца дехкар да.

Республикан партийни актива собрани

31 августе республикан партийни актива собрани хилар. Республикан партиини организацен аргIага дозгIача декларех доклад еш къамаьл дир ССКП оокома хьалхарча секретара нов. Яковлевс.

— Вай республикан къахьегамкой, берriга советски нах а санна, чIоагIа дог ураята болх беш ба ССКП XX-ча съезда соцамаш чакхдоахаш,— ноах докладчийо. Социалистически яхь шеранга ноаржаяр бахьан долаш республикан промышленносто ворхI бетта ноагIа план тIехьхоачашъяьй, заданел тIех дукха мехкадаьтта даьхкад, мехкдаьттан продукташ а кхынола продукци а арахинцаи, къахьегама овсарле лакхъенна.

Колхозашеи совхозашеи ханал хьалхагIа, 25 июле, пачхахьалкхен хлеозаготовкай план кхоачашъяи, хIанз кхашкареи юрта боахаман кхыдолеи оалхаш деш а я. Цар иштта тIехьхоачашйир дулх, шура, фуаш дIадалара ах шера ноагIа плани тха дIадалара шера ноагIа плани.

Областной партиини организацес кхоачащдеча эггара кертерчарех цхьа декхар да юхаметтаттаьча Нохч-ГIалгIай АССР-а боахамеи культурен дIахо а дегIайоалаяр. Республике цIабахьа дуккха-дуккхагIа бола нохчиин гIалгIаин толам боллаш болх беш ба промышленноста, транспорта предприятешка, стройкашка, юрта боахаме. Цар боахам-вахар вIашттехьа доакхача дика дакъа лоац берригача къахьегамхоша.

Промышленности, юрта боахами культурен лакхъеча лелаеча хьалхлен юкъе цIенхоштта долча кхоачамбоацарех, дувц дIахо нов. Яковлевс, Партен обкомо, республикан Министрий Совето, министерстваша цхьаза тIагIолла а гIулакх да довзаш а къестаду дешаш, шоай соцамаш кхоачащдар дIадехаш, предприятешка, колхозашка, совхозашка лела гIулакхаш дика довзаш. Из бахьан долаш дуккха йолча предприятешца шоай заданеш кхоачащяц, юрта боахаме лаьттан бIаь гектара тIера лаьрхIача кхай тIареи хьайбаех йоакхех продукци кIезга йоакхех.

Партен обкомо, Грозненски гэркомо кIезга тербам тIабохийт организационно-партийни а нана юкъе беча политически а балха, хьалхле лелаяра гIулакх, методаш тоаяра йоахко яц. Дукхача предприятешкеи, цхьаиодча колхозашкеи совхозашкеи мела я паччахьалкхени къахьегамеи дисциплина.

Нов. Яковлева докладах 22 саго пренех къамаьл дир. Къамаьлаш даьраша чIоагIа критика йир партиини советскии органашта, уж наха хийра юолаш моттигаш хилара, партийно-политически болх тесса бита хиларах. Партен обкома, горкома, республикан Министрии Совета хьалхле лелаю болхлои — н.н. Яковлев, Танроеков, Саико, Шепелев, Фоменко, Сагаев, Черкевич, кхыоараш а геттара кIезга хул болхлои коллективашка, къахьегамхошта хьалхашка кIезга къамаьлаш ду политически докладаш еш. Тайптаипара заседанеш дукха а еш, промышленноста, транспорта предприятешка а строительстве а дола хьал мадарра довзаш партен оокома а горкома а бюрон членашта.

Къахьегамхошта эшачун, бакъа даараш, шура хиланза яргIоаца кхынола продукташ нохка торговли дегIаноалаяра, нах чуоаха цIенош дара, городаш а юрташ а тоаяра кIезга ноакхо еш хиларах моттигерча партиини советскии органашта критика йир къамаьлаш дьча дукхаханеша.

Цхьадола чоалхане дешаш майрра къоастадеш хилац, хьаьта цкъаза беха а хьовз партен оокома, горкома, республикан Министрии Совета хьалхле лелаераш, из гIулакх цхьакха тайпара мегийташ хила йиш яц коммунисташ, йоахар собране къамаьл даьраша.

Республике дахача халкъашта юкъера доттагIаи чIоагIдара, пролетарски интернационализман идеай пропаганда яра, дIаяхача заманах юхедисаьрашца къовсам лоаттабара а дешаех лаьца дар дан дукха къамаьлаш. Вахара, практически дехкарах хоадабаь лелабу цкъаза республикера идеологически болх, цунна юкъе боалабаш интеллигенцеи, ерригача общественоста дукхха бола нах, йоахар къамаьлаш даьраша.

Собране хиннараша раьза хинна тIа а эцаш, собране чIоагIа къамаьл дир ССКП ЦК-а Президиума члена, ЦК-а секретара нов. Н. Г. Игнатовс. ССКП XX-ча съездо оттадаь Iалаьмате докхий декхараш кхоачащдеш лоаттабеча къовсаме советски халкъо даьхача белгалдаьна долча дикача толамех дийцар цо. 1957 шера хинначул лоархIам боллаш дукхагIа ялат кийчдергда вай мехко укх шера, аьнна нов. Н. Г. Игнатовс хьакхайкадича, чIоагIа гIадбахар собране хиннараш.

Нов. Н. Г. Игнатовс дика кхетавеш дийцар, химически, мехкдаьттан газовой промышленность снхъяь дегIайоалаярна тIалостадаь долча партени правительствони гIулакхех. Синтетически материалаш араяхара лардаца лоархIам боллаш дукхагIа арахецаргда зинаш, даьреш, кога гIирс, иштта кхыдола товараш а.

Наха юкъе бу политически организаторски болх тоабарна областной партийни активан теркам тIабахийтар нов. Игнатовс. Цо аьлар, коммунистий, комсомольций, партеи боацарий кхетам кхы а лаккагIа айбе беза, дисциплина чIоагIъе еза, халкъний дохаргдоацача доттагIлени пролетарски интернационализмани уйланца кхетабе беза республике баха беррига нах, аьнна. Экономикеи культуреи дегIанолаяра цхьадола кертера дешаш шоаи ханнахьа а хьадда а кхоачаш ца дарах партен областной комитета, Грозненски городской комитета, республикан Министрий Совета критика йир нов. Игнатовс.

Нохч-ГIалгIай республике Iалаьмате дика лаьтта а климат а я, — аьлар цо. МоллагIча районна колхозаши совхозаши эггара тайп-тайпара дола бацца даараши сомаши лелабе йиш йолаш я. Цхьабакъда, цу гIулакха тербо хьагучох, кIезга-м ю. Город Грознен гонахьа Iалаьмате кIезга я огородош, сомийи комсийи бешамаш. Цудухьа городе дохбаш бацца даараши сомаши кIезга а да.

Дийцача дешаех бола шерра соцам тIаийцар собранес. Нохч-ГIалгIай АССР-а коммунисташ берriга къахьегамхой партен ЦК-ана гонахьа кхы а чIоагIагIа кхоталургхилараш вай мехка коммунизм хьалъеча юкъарча гIулакха юкъе мадоагIара дола шоай дакъа лоадаргхиларахи ЦК-ана республикан партиини активо тешам луш дола ССКП Центральни Комитетага яздаь письмо цхьа барт болаш тIаийцар.

Дег тIара къамаьлаш

1-ча сентябре Курчалоевски районерча Ленина цIерах йолча колхозе баха хилар ССКП ЦК Президиума член а ЦК секретарь а вола нов. Н. Г. Игнатов, РСФСР-анна йолча ЦК бюрон член нов. В. М. Чураев, ССКП обкома секретарь нов. А. И. Яковлев, республикан Министрий Совета председатель нов. М. Г. Гайрбеков.

Безаме доттагIал тIехь къамаьл доладелар. Колхоза боахама деррига доакъош сихагIа дегIадоаладара тIехьа лоаттабеча къовсаме шоаш даьха юххьанцара толамаш дийцар колхозхоша. Цу тайппара цар дийцар, юрта боахаман продукци сихагIа алсамъякхарна а артела къахьегамхой материальни хьал лакхдарна а шоашта эшараш.

ДIахойодача хана колхозий строй чIоагIъярнеи МТС-аш эргяхарнеи партес даьча гIулакхий хьакъехьара къамаьл даьлар юкъе. Нов. Игнатовс хьаттар колхозхошка, шиЙ доалахьа хургйолаш техника хIана эцац артело аьнна.

— Ахча Iоа а даь эцаргья оаха, эцанза Iерг а дац тхо — аьлар колхоза председателя нов. Тамкаевс.

— Мелла пайда хургба шоана укх шера? — хьаттар нов. Игнатовс.

— Цхьа миллиони нийс бIаь эзарш сом.

— Из дика болх ба, — аьлар Николай Григорьевича.— Нагахьа санна эшаш йола техника цкъа хьэца шоай низ ца кхоаче,—тIадилла йохкилга деха деза паччахьалкхенгара. Из дулургдолаш а де дезаш а гIулакх да. Дика да, Iалаьмате дика да лаьттанна цхьа да хилар. TIакkха правлененой колхозашеи къестаде йиш я дерriга дешаш, МТС хьалхледелаеращеи специалисташеи дагадувлаш а вIаштIехьа доахаш а ха йоае сзац.

— Пайда дуккхагIа хилийтар гIоне хьакхарч лелаю ферма йилла лаьрхIад тха колхозхоша, — йоах нов. Тамкаевс.

Из пайдане гIулакх могаду нов. Игнатовс. Цо йоах: Хьакха — ахчах диза тIоаргац да. ШиЙ яа безам боацар хьакха ца яа мукъа ва, цхьабакъда, хьакхарч лелаяр чIоагIа пайдане гIулакх да.

— ХIаьта хьажкIаш мел йоал шоана?

— Юкъера лаьрхIача ткъаь итт центнер йоал, хIаьта хIанз Ерригсоюзни юрта боахама выставке яха йолча Магомадовай дикагIа йолча звенос шовзтбъе итт-итт центнер йоакхех.

— Из Iалаьмате дика да, массайолча звеноша а гектара тIара ах-ах бIаь центнер а кхы дукхагIа а томараш тIехь хьажкIаш лургйолаш болх бе оаш, — хьехар ду нов. Игнатовс. Хьажкiаш яхараш — дулх, шура, даьтта ма дий. Лаьтташ хьажкIашта дика да шун, хIаьта цу гIулакха бола говзанчаш а лоалахошкара беха безаш дац шо. Гидуаргаш дIаер а боккха пайда ба шугахьа. Цу культурах миллион сомал дукхагIа пайда баргба, йоах, колхоза председателя. Долче, дIаьхий хург ма дий шо. Цу тIа паччахьалкхенна генарий даьтта а эш. Цудухьа гидуаргаш дIаер паччахьалкхенна а колхоза а пайдана да. Дай шо да, шоаш хьажа шо, шоай фу дIае еза а маца е еза а.

Колхозхой къахьегамах мах телара система хьа а ювцийта, нов. Игнатовс хьехар ду:

— ДукхагIа хьадечунга пайда дукхагIа кхоачаргбола гIулакх оттаде деза. Рассильне, уборщица, счетни болхлочо эца йиш мичай, артела рузкъаш дебадеш производстве болх беш боахкача наха эцар миссел. Говзал а лархIа еза. Заводашка 7-ча разрядах болча токараша дукхагIа эц пхелагIча разрядах болча токараша эцачул. Оаш а иштта мах бе беза артела членай къахьегама.

Чуйе цIенош хьалдарца дувзаденна дукха хаттараш дир колхозхоша Н. Г. Игнатовга.

ХьалхагIа фу ехкар оаш цIенош тIа? — хьаттар нов. Игнатовс.

— Машина кирпишк.

— Хьан йора из хьа?

— Оаха оахош хьайора.

— TIакkха хIанз хIана яц оаш из? Из хьае нах ба ма бий шун. Кирпишк хьаергйола болх вIашагIболла беза. Цун тхов дика хургба. Из дукха а латт тIоадал чакх а ялийтац цо. Шифер хург-м я, цхьабакъда, тоъаш яц из. Шугахьа яь Iац гIишлош хьал. TIехь-тIехьа дукхагIа хьалъеш латт уж массанахьа а. Наччахьалкхе а халкъ а дIаьхий хулаш латт царна эшараш дукхагIа хул. Цудухьа гIишлонаш хьалъелга шерлуш латт. TIишлонаш толамца хьалъярна ерригача торонех пайда эца беза.

Шоай боахаманна лард елла даьннад шо,— йоах нов. Игнатовс тIехьхьара шиЙ къамаьл чакхдоалаш. — ХIаьта оалаш мадарра, тIехкаш хуле дулх тIадужаргда. ХIанз колхозаш тоае еза, хIаьта Советски правительствос шоана новкъостал да а даьд дерг а да.

Колхозхошца къамаьлаш деш нн. Яковлеви Гайрбекови бар. Цар жопаш тийлар дуккхача хаттарашта.

Колхозхоша дег тIара баркал аьлар партен Центральни Комитетан Советски правительствонеи нохчийн гIалгIайи халкъий къаман автономи юхаметтоаттаярах а республиканна новкъостал деш хиларах а. Шоашта хьехам баларах а дика дар дарах а баркал аьлар цар Н. Г. Игнатовна. Юртбоахама артела членаша, массава раьза а волаш, дIакхайкадир кхы а дикагIа шоаш къахьегарг хилар, ханнахьа аргIера хIамаш шоаш чуэцарг хилар, хьайбашта Iан кийчо дика ерг хилар, юртбоахама производствера деррига доакъош Ленина цIерахча колхозо кхы а сихагIа айдарна шоай деррига низаш тIадохийтарг хилар.

Дм. САБЛУКОВ,
«Грозненский рабоче».
спец. корр.

Республикан нефтяникаша ийс бетта план кхоачашъяьй

Нохч-ГIалгIай совнархоза чуйоагIача мехкдаьттеи гази йоакхача промышленноста управленен предприятешка тIехь-тIехьа шерлуш латт Сийлахь-бокхача Октябра 41 шу дизара сийнна лувца социалистически яхь.

TIатеIIа къахьегар бахьан долаш ийс бетта йола «Iаьржа дошув» дакхара программа 1-гIча сентябре кхоачашъяь баьлар республикан промысловикаш, хIаьта 31 августе кхоачашъяьй ийс бетта йола попутни газ яккхара план.

ХьалхагIа а санна яхье хьалха латт хIанзле а ноябра чотах дукха ноача доагам денна бола «Сунжанефть» яхача мехкдаьттан управленера болхлойи специалисташ. Бетта йолча планех дика лоархIаю »Октябрьнефта», «Малгобекнефта», «Старогрознефта», «Горскнефта», Правобережни мехкдаьттан управленен коллективаш. TIехьайисарашца я Гудермесски мехкдаьттан управленаш.

Карабулакаи Ачалкхенней юкъе мехкдаьтта доаллача моттигашка керда скважина болх бе йолаялийтар а хьалхагIа бурув теха хиннача моттигашкара пайда дикагIа эцар а бахьан долаш, хIаьта цу тайппара керда техникеи дикагIа йола технологии балха юкъе йоалаяр бахьан долаш а мехкдаьттеи гази йоакхача промышленностен ерригача управленено соахка цу ханна доакхаш хинначунца нийсдича деннеи бийсанней юкъера лаьрхIача доакхаш дола мехкдаьтта 14,7 процент дукхагIа хиннад. хIаьта «Сунжанефть» яхача мехкдаьттан управленен — кхоззеи диьлагIа дакъеи.

Мехкдаьтта доакхачара къахьегаман овсарле планахчуя 13 процент гаргга лакъеннай. Цхьа тонн мехкдаьтта хьадакхарга дIабода мах лохбарах 15 миллион сомал дукхагIа ахча кходаь.

Нохч-ГIалгIай республикан нефтяникаш хьинаре къовсам лоаттабеш ба Краснодарски краерча мехкдаьттан промышленностен болхлошца лаьцача социалистически яхье хьалхле якхара тIехьа.

Оренбургски область. Кхашкара ялат дика хьийкъад Адамовски районе, дукха да кIа дIаднйна лаьтташ, 20 миллион пунтал дукхагIа фийг бола ялат паччахьалкхенна дIадала гIерташ ба ялатаца къахьегараш.

СУРТА ТIА: балха шишша норма кхоачашъеш вола лафетни жатка тIара машинист Анатолий Куимов ялат хьокхаш воал Адамовски районерча «Советски Россия» яхача совхозе.

ТАСС фотохроника

Сунженски районни партийни актива собрани

Сентябрь бетта шоллагIча дийнахь сунженски районни партийни актива собрани хилар. Республикерча партийни организацена хьалхашка латтача аргIан дехкарех доклад йир ССКП ЦК РСФСР-е гIолларча Бюро член волча **В. М. Чураевс.**

Собране хиннача коммунисташа берригаш раьза а болаш тIаийцар массе а оагIув чулоацаш йола решени.

Дешара шу доладеннад...

Поздаьнна ди

Доккха цIей дар 1-гIа сентябре Грознен Орджоникидзевски районерча № 4 йолча школан хьехархой коллективанна а дешархошта а.

Школерча дешархоша укх шера ахкан кхаь бетта маьлхе боагаш, прудашка лувчаш, пионер лагерашка сапоIаш, эшача мотте шоай дашта-ношта коа а ара а кулг тохача новкъостал деш, сакъердаме дIайихьар шоай каникулаш.

1-гIча сентябре Iуйрийна 8 сахьат даьнача хана школан ков хьалдизадар бIаьш болча дешархоша. Шоай дешара шу долалуча дезача дийнахьа уж хоза барзкъа дийха хиларо а цар еленна йолча йохьаваша а хьахьохкар уж дего маяххара хоза салеIа а баьнна, кердача хьинарца а боккхача безамца а деша кийча хилар.

Укх шера духхьашха хьалхарча классе деша доагIача берашта совгIата зизай букеташ а яхьаш, царна накъа баьхкабар лаккхехьарча классашкара дешархой.

Кердача дешара шерца уж даьккъала бувцаш а царга моаршал хоатташ а къамаьл дир школан директор йолча нов. Т. М. Погасовас.

— Сона деза да таханагIоздаьнна долаш шо бIаргадовр,—йоах Тамара Михайловнас,— со дог тийша я оаш кхы а дикагIа дешаргхиларах а «4»-нелли «5»-нелли лохехьа отметкаш йолаш дешархо шоай классашка ца хилийтара тIехьа оаш къовсам лоаттаберг хиларах а.

Берашта хозахетийтар дуьхьа школан здани тоаеш дика къахьийтах дирекцес каникулаш йолча юкъе. Безаме я хIанз цу цIенача, кIиранчеи басарашцеи хозъяьча здане дешаш.

Къамаьл де дош дех 7-гIча классе дешархо йолча Айвазова Анжелайнас. Цо этгар хьалха моаршал хоатт юхверча классе духхьашха деша доагIача беранка.

— ВорхIагIа шу да укх школан сий ца доадеш тхо хьадоагIа. Лорделаш, бераш, вай школан сий, вай дIаерIа гальнаш, воай кулгашца вай хьадаь хIамаш. Ираз дола Даьхен тIехье хийла шох, никъ даьккъала хилба шун!

Хьалхара гургал

1-ча сентябре, Iурра, къаьстта, айенначa мотте дагIача, кхозза вIашtIара даьча кIайча цIеношкахьа масса а оагIорахьара ухаш дуккха барзкъах дика кийчденна бераш дар. Уж бар МагIалбикерча № 6 йолча юкъерча школе дешара шу долалуш хьалхарча урока тIакхача, гIерташ болха школьникаш. Цар бе йоахкар книжкаши тетрадаши чудоахка портфелаши, зизай курсаши. Хоза тоаьча, доккхача цIейна кийчъяьча школан наIарга берашта духьал баьхка школан директор Нина Иосифовна Астанинан, хьехархойн латтар.

Укх шера къаьстта дика тоаьй из школа. Дуккха а гойтара пособеш, инструменташ Iалашъяь дика кийчъяьй школера столярни, слесарни мастерскеш. ХIара классе шишша доска оттадаьд, цо дикагIа торо хулийтаргъя дешархошка урок хатта а царна керда материал дIахьалха якха а. ХIанз массехь минут яьлча цу сийрдача цIенача классашка шоай хьалхара урокаш дIайолае кийчденна латтача дегаш гIоздаьннача берий гIараш я го баьккха хьахоаш.

Занятеш йолаяла 15 минут мара йисайоацача хана торжественни линейкаш дIзотт уж, шоай традиционни хьалхара гургал тохарга хьежаш.

Эггара хьалхашка латт 10-ча классе болхараш, цхьана нийсса духьал латт укх шера хьалххара парташ тIа Iоховшаргбола эггара къонагIа бараш.

Берашка моаршал а луш, дешара шу дикача толамашца йистедаккха низ лулба шоана а оалаш лоацца къамаьл дир Нина Иосифовнас а завуча нов. Омельчука а, горсовета председателя нов. Шевченкос а.

ИттлагIча классе болхарий цIерах къамаьл дир дешархочо Максимова Валяс, хIаьта цхьоалагIча классерчаргара къамаьл даьча Анисина Людас йоах: «4» и «5» мара отметкаш йоахаргьяц оаха». Цул тIехьагIа кагийча берашта юххе дIатIа а баха 10-ча классерчар шоай совгIаташ: зизай курсаш, карандашаш, открыткаш дIалу царна.

Гургал тох. Марш а лобхаш классашка чу долх бераш. Полалу кердача дешара шера хьалхара урокаш.

Сурта тIа: № 6 йолча школерча 1-ча «Б» классера хьалхара урок.

С.-Г. Котиева текст. И. Плиева сурт.

Дешархоша хьалдизар школан доккха ков...

1-ча сентябре хIанзолча ца хиннача тайпара дика тоаьл яр Шаьлан района школаш. Къаьстта дика тоаьй я Шаьла юртара юкъера школа (директор нов. Зобаев Алберд). Укх шера школан директоро а хьехархоша а шиъ ханнахьа школа тоаьй яккхарга а хьехархошта Iана доагаде доагам Iалашдарга а хьажжа юрта даха деррига бераш а чувзад деша. Школе хьеха 40 совгIа хьехархо ва. Царех 10 укх шера хьеха вайта ва.

Иштта хоза тоаьча школе Iуйрийна 7 сахьат даьча денз гулбаьла болабелар дешархой. Цу денах доккха деза ди лаьрхIа шоай бераш хоза кийчдаь ханал хьалха школе баьхкар даьй а ноаной а. Геттара чIоагIа дог гIоздаьнна дар цхьоалагIча классе деша даьхка бераш. 800 гаргта дешархочо ханал хьалха хьалдизар школан доккха ков. ДуккагIа долча берашта бе доахкаш дар зизаш, керда портфелаш, книжкаш.

8 сахьат а даьнна деррига бераш а хьехархой а гулбенначул тIехьагIа кердача дешара шера хьакъехьа лаьрхIа хьайийлар собрани. Собране къамаьл деш школан директоро нов. Зобаев Алберда аьлар:

— Дика дешаш, гIулакх — оамал, эхь-оздел тIехдика йолаш дешархой хилда шоах, тха деза бераш, шоай дешар тIа оаш доккхий толамаш дахар а коммунизм хьалъеш дика дакъа лоацаргдолаш нах шоах хилар а деза тхона. Ший къамаьл йистедоалаш йоах нов. Зобаев Алберда:

— Ираз долаш никъ хилба шун, къамсара бераш!

Кердача дешара шера деша даьккача берий, классе а арахьа а миша хила деза дувцаш, царна хьехамаш телаш парторганизацеи секретара нов. Бубнова Татьянас, («Духхьашха школе») яха стихотворени йийшар 3-ча классе дешархочо Кондитенкос. Собране къамаьлаш дир дешархоша а хьехархоша а. Собрани йистейоаллаш цхьоалагIча классе деша даьхкача берашта совгIата лаьрхIа открыткаш делар 10-ча классерча дешархоша, цул совгIа директора а хьехархошта а зизаш делар.

Дешар шера эггара хьалха тохача гургала тата даьлар. Шо-шоай хьехархоша доал а деш, классашка долх бераш. Хьалйизар классаш. Уж классаш-хьалйизар да укх шера хьехархоша а юрта совето а деррига районе даха бераш деша чуозаш дика болх лелабаьлга. ДIадахача дешара шера Шаьлан юкъерча школе цхьоалагIча классе дешаш 100 совгIа бер мара дацар, хIанз уж 250 гаргта бер да.

Иштта кердача дешара шерага дика кийчо яь, ший ханнахьа беррига дешархой а хьехархой а хьабаьхка доладелар Шаьлан района еррига школашка дешар.

Школай директораша а еррига хьехархой коллективаша а партийнин, советскин, комсомольскин организацеша новкъостал а деш, кердача дешар шерага дика кийчъяьча школашка, хьехархошта а дешархошта а чIоагIа безаме хургда укх шера.

В. БОГАТЫРЕВ.

Къахьегамхошта эшарий дикагIа йоаккхо е

(Наьсарен районни потребительский обществон пайщикий уполномоченней собранера)

Укх деношка Наьсарен районни культуран цIен чу Наьсарен райпо пайщикий уполномоченней собрани хилар. Гулбеннараша ладийгIар райпо правленени ревизионни комиссеши отчеташка. Белгалде дела правленен председателе нов. Халухоевс шиъ доклада тIа махбара юкъе дола доккхий кхоачамбоацараш кIезига дийцалга. КIезига дийцар дIахойодача хана махбара гIулакх тоадара наькъаш а.

Района тикашка ревизеш кIезига а яьй хIаьта яьраш а лохача боарамах хиннай, аьлар шиъ доклада тIа ревизионни комиссен председателе нов. Кодаоевс. Махбеча моттигашка ложкъораш а да.

Докладаш йистеаьяьначул тIехьагIа уполномоченнешца къамаьлаш дир, райпо балха юкъера кхоачамбоацараша белгал а деш. Масала, нов. Булбужевс (Долахха - юрт) аьлар, торговлен болхлошца къахьегамхой хьакхатташа кIезига теркамбу. Цхьайолча тикаш чу чай, гIаьленаш кхыдола товараш а хилац.

Общепита балха критика йир райисполкома председателя заместителе нов. Мальсагов. Цо белгалдир столовешка, чайнешка баьцадараш кIезига долга.

Пхьяле къонгий-юрта маькх йохка ларех хьаелла еза, аьлар нов. Оскановс, хIана аьлча цигача дукха совхоза отделенен болхойи, хьехархойи, кхыбола болхлойи бах. Ужаш хIанз маькх эдар духьа Наьсаре ух.

ССКП райкома орготдела заведующес нов. Логийкос белгалдир респотребсоюза болхлой районе кIезига хулийга а, хIаьта цар планировани нийса цаелга а. Респотребсоюза базашка доллашехьа а, юрташкарча тикашка цхьадола чIоагIа эшаш дола товараш хилац.

Санэпидстанцен викал волча нов. Тангиевс белгалдир цхьайола тикашни общепита предприятеши цIена йоацилга, цхьаболча продавецаша халаташ ца леладелга. ВIалла ац аьнна лархIа йиш йолаш я холодильникаш. Цудухьа продукташ кастта талха а талх, цунца зенаш а хул.

Къамаьлаш даьраша шоай теркам тIабахийтар дIахойодача хана лежкъораша чIоагIагIа къовсам лоаттабе безарна. Кхыметтел массехь беттах лаьрхIача а лежкъорех хинна зе 20 эзар тума да.

Правленени ревизионни комиссеши болх мегаргболаш а лаьрхIа, собранес тIадиллар царна дIахойодача хана къахьегамхой эшарий дикагIа йоаккхо е аьнна.

М. ДАСКИЕВ.

Городерча къахьегамхошта— дуккагIа баьца-даараш

«Джалка» яхача совхоза кхашка шерра лелаш да помидораш, кабуц, хох, морковка чуэцар.

ШоллагIча отделенен болхлошна баьца-даараш чуэцара план тIехкхоачаттыо. Огородни бригадана новкъостал де тIабаьхкаб бешаманга болх бу болхлойи кхашкара балхаш ду бригадаши. Цу бригадаша Грознен заготовкаш лелаеча организацешта хIара дийнахьа 7 тонн гаргта помидораш лу.

Болх беш дикача къахьегамца белгалбувл звенош лелаеш бола Дачаева Коржан, Цикалова Матрена. болхлой Пихаева Сапиiат, Гулаева Мария.

Совхоза хьалхарча отделене болхлошна кабуц, помидораш чуэцарца цхьана хохаш чуэца а болабенна, уж пачхьалкхенна дIателаш ба.

ХIара болхло цхьа уйла йолаш ва сихарIа а дуккагIа а дика баьца-даараш пачхахьалкхенна дала. Цу бригада 170 тонн баьца-даараш чуденнад пачхахьалкхен заготовка еча организацешта. Шоай план кхоачашъяр тIаийцад бригадо.

Т. ЛИТВИНОВА,
«Джалка» яхача совхоза агроном.

Тоабе беза ЗАГС-ай болх

Вай мехка адамаш дебаш хиларо хьахьоьх пачхахьалкхе тIехь-тIехьагIа чIоагIлуш, хоалуш хилар, адамий вахар тоалуш хилар.

Наьха дуккал-кIезигал хувцадаларга хьажжа уттаю халкъа боахама планаш, иштта нах тIакхетарга хьажжа уттаю дешара заведенеш дуккагIа хилиттара. эшаш дола товараш арахецара, кадраш кхеяра планаш.

Цудухьа адамий лоархIам нийса лелаоар, керда даь бер а венна саг а шиъ ханнахьа дIаязвар доккха пачхахьалкхен гIулакх да. Из гIулакх бокъонца леладе декхарийла я городийн юртийн советаш.

Дуккха хьокхамаш да вай республике цхьайолча районашка адамий лоархIам боагIача таппара лелабеш ца хилар хьахьоькхаш. Къаьстта ледара лел из болх Саясановски, Ножай-Юртовски. Веденски, Первомайски, иштта кхыйолча районашка.

Наьха лоархIама болх ледара леларах къаьстта бехке ба ЗАГС-айн раисполкомийн болхлой. Цхьайолча районий ЗАГС-ай булгалхоша из гIулакх тоадарна наха юкъе бен болх ца хиларах керда баьраш а байнараш а дукха ба ЗАГС-ашка дIаязбанза. Царех цаI я Ножай-Юртовски район. ЗАГС райбюро заведующи волча нов. Найбарховга цхьанна юрта совете собранешка, ЗАГС-а активай декхар фуд хойташ баь болх бий, аьнна хьаттача, хьадала жоп хиланзар. Уж хIамаш дика ховш ва райисполкома председатель нов. Гойтамиров. ХIаьта а, хабарел совгIа бен болх бац.

Боаггlача тайпара из болх тIанцабаш горрайисполкомаша.

Iалальмате эсала латт саг йоалаяра, йитара гIулакхаш ЗАГС-е дIаяздара болх. Цудухьа, мари сесаги вIашагIа къасташ хилча сесага бокъо хилац законах бер кхаба шийна марагара доагIаш дола новкъостал хьадаккха. Дукха моттигаш нийслу бахаш дикка ха яьнначул тIехьагIа. бер хьахилча мара мари сесаги ЗАГС-е регистраци яйта ца болхаш. Из а бер дIаязде дезарах хул дуккагIча даьккъе.

Наьха вахара юкъе хулаш дола хувцамаш шоай ханнахьа ЗАГС-е дIаяздара гIулакх, саг йоалаяр-йитар, хьахинна бер дIаяздар, иштта веннар дIаязвар — доккха пачхахьалкхен гIулакх долга а ховш. бIаь процентага кхоачаш из болх тоабе беза районий хьалхле лелаеча организацей болхлоша, дIадовзийта деза бахача наха из пайдане дола гIулакх.

А. ИСАЕВ.

Дика са а леIа дешараш чуийна

Ахкан каникулаш йолча хана дика са а леIа, керда низ а Iоабаь хIанз юха а школашка деша Iохайшад вай республике дуккха а эзараш бераш. Дукха ба ахкан хана заводашка, колхозашка, совхозашка балхаш деш хинна дешархой а.

Партеси Советски правительствоси даиман йоахха ю Советски берашта мел ешараш, хьакъала ира, дега унахцIена, нахацарча гIулакхашта эхь-оздел долаш вай бераш хьалкхеделга Iалашдарна.

Советски Iаьдало еш йола йоакхо бахьан долаш сакъердаме, берий унахцIенонна пайдана долча тайпара чакхъяьлар школьникий каникулаш. Чишки. Шалажи яхача а иштта вай республикерча дукхача кхыча мотт титашка а. ХIирий мехка, Iаьржача форда йисте дик-дикагIа йолча мотттиташка а салоIаш ворхI эзарнел совгIа бер хиннад вай республикера. Цул совнагIа дуккха бIаьш бераш хиннад профсоюзни организацеша городашка вIашагIчехкача лагерашка салоIаш а.

Каникулаш дика чакхъяьннай. Бераш юха а дешарах чуийнад. КIоаргга Iилман Iомадарца, гIулакхаш кхы а нонагIа тоадарца жоп дала лерхIаш ба вай школьникаш партеси правительствоси шоай еча йоахконна.

Кхетама цIей

Хьалхарча урока гургал тохалехьа дуккха кхалха гулделар бераш ворхIагIча ПседахскIи школе. ТIадуьха барзкъаш цIена да, йовхьаваш сийрдаяьнна я цар. Массанахьа а хозаш гIаддахача берий хабараш да.

Линейка дIаотта аьнна хоам бу. Берригаш а дIаовт линейкаш. Школан директоро нов. Чантиевс дIайха моаршал хоатташ къамаьл дир берашка.

— Школе занятеш йолаялар, — аьлар цо, — шоана, берашта, доккха цIей да, кхетама цIей да. Сийлахь-йоккха Октябрьски революци коттьялар бахьан долаш нохчаштен гIалгIаштен деша торо гучаяьлар.

ИттлагIча классе деша багIача Алероев Махьмаден Хайданова Надяси моаршал хоатт хьалхарча классий дешархошка. Лакхехьарча классий дешархошка книжкаш открыткаш, кхыдола совгIаташ лу зIамигача берашта, дуккхача дешархоша хьехархошта зизаш лу...

А. СЛЕСАРЕВ.
В. САВЧЕНКО.

Уж ба хургбола инженераш лораш, хьехархой Iилманхой

Дуккхача даьй-ноаной, хьехархойн, берийн деташ кхыча деношка детталучул эргагIа детталу ди да 1-гIа сентябрь — бераш деша долалу ди. Iалальмате цухха ба вай мехка, — иштта леларгда-теш духхьашха деша даха шоай бер, иштта тIаэцарга-теш цо хьехархоша шийна лу кхетам, ягача хаттараша эртабаьккха дегага цу дийнахьа болх байташ даьй-ноаной. Иштта, шоай уйлаш хиланза яргьяц дийна а даьккха, саг а вазь, даьнеи наннеи бер дIадала дезача хьехархой а. ХIаьта берий а да цу дийнахьа дегаш айдеш хIамаш — довзаш а ца довззш а долча дуккхача берашта юкъе, дуккхача хьехархошта юкъе, духхьашха школе вахар, духхьашха парта тIа Iохар!,.. Хила йиш йий цу дийнахьа эргадаьнна болх па беш дог.

Дукха да иштта детталуш дегаш тахан вай республике а. Наьсарерча-вокзале укх шера деша доладеннад 1—10-чеи классашка 956 бер. Лакхехьарча, 5—10-чеи классашка деша дагIача берех 247 бер гIалгIай къамах да, царна юкъе 56 йиIиг а я.

Ялх 1-гIа класс я школе укх шера болх беш. Iалальмате йоккха дега гIоз йолаш да цу классашка деша даьхкача 229 берага тIалгIай къамах 115 йиIиг хилар. Ала безам боагIа: уж ба тIакхуьргбола инженераш, лораш, хьехархой, Iилманхой.

Дикача кийчонца накъаенай школан коллектив укх дешара шера. Сийрден парглатеи йолаш 32 класс я шин сменах дешаш. Болх беш волча 45 хьехархочоа юкъе ба укх шера духхьашха берашта хьеха болалуш бола къона хьехархой — 5 саг. Царех ба гIалгIай мехкарий — Мальсагова Тухана Тамарен Боталова Лизеи.

Шоай Даьхенна мутIахьа болаш, къахьегами адамашта юкъера доттагIали духха дезаш бераш хьалхедар — шоай керттера декхар лерхI хьехархоша.

Къаьстта чIоагIа терко ергйолаш я укх шера школашкарча хьехама балха методаши нормаши лакхъяра а цар чулоацам дикагIа бара а. Доккхача сабаре хила безаши Iалальмате духха къахьега дезаши болча хьехархошта тIадож цу балхах даьштеи ноаноштеи дожачул доккхагIа декхар. Вай мехкара къахьегамхой тешаш ба, шоашта тIалатта бехктокхаме декхар — хьалкхувш йола тIехье дикача ехетамца, коммунизман идеяшца хьалкхеяр советски хьехархошца сийленца кхоачашдергхиларах.

З. ДАУРБЕКОВ.

Ленински комсомола шовзткъа шу дизарна накъа долхаш

Социалистически революцен цIера лелаеш, цо ехета а еш йолча вай комсомоло тешамен ше ехо ца еши гIулакх ду революцена. Доазув доацаш ленински партен шоаш мутIахьа хилар, цун идеяшта тIехьа хилар, партеца шоай бола безам къахьегача а лоаттабеча къовсаме а дIахьехха бола, коммунистически общество хьалъеча дика дакъа лоацца миллионаш къона патриоташ хьалкхинаьб комсомола мугIарашка. Кагийхой цхьан тIехьенгара вокха тIехьенга йоалаш хьайоагIа комсомольски сийдола традицеш — Даьхе кхайкача кийча хилар, массаз а доллача хIаманца а партен тешамера гIончий хилар.

Вай халкъ доаккхал деш да ший кагийхоех, цар толамаша гIаддуг из, цар дахьача детIага, айлуча ехетамга, дикача гIулакхашца уж шоаш тоалуш хиларга теркам тIабахийта хьеж вай халкъ. Гой цудухьа за комсомола юбилей-дерригача халкъа деза ди. Ший наьна-Коммунистически партен духахи цIехи йола комсомол партес шийна хьалхашка оттадаь юкъера къахьегама доккхий, бехктокхаме декхараш ехоачашдеш, коммунизм хьалъеча ехы а дикагIа дакъа лаца кагийхой ехетабеш, вIашагIтохаш накъа йола цу дезача денна. ХIана аьлча, Ленина хьийхача тайпара, духхьал къахьегаш, болхлошцен ахархощцен цхьана хилча мара хулалургвац визза вола коммунист, духхьал юкъарча ираза йоахко еш мара хургдац коммунистически мораль йола доккхий гIулакхаш къонача сагата.

Коммунистически общество хьалъелга партени халкъен практически декхар а хинна дIаэттача хана, Советски мехка вахара кердача этапе пачхахьалкхен, боахаман, культуран хьакъехьа, мехка общественно-политически дерригача вахара чухь ехы а боккхагIа ба комсомола лоархIам. ХIама хьадеча общественни балха дуккха бола къахьегамхой дикагIа юкъеозара курс йоаттIача тайпара дIа а ехухьаш, шоай денал гойта хьаштдолча вай кагийхошта мадеззара, тIа-тIа а дуьхагIа безам тIабохийташ дола гIулакхаш хьалхашка уттаду коммунистически партес шиъ къонача гIончешта.

Партена жоп луш, уьх тIехьарча шерашка боахаман балха юкъе ехы а дикагIа дакъа лоацаш чIоагIа доккха гIулакх дир комсоломоло. ХIаьта тахан бу боахаман болх — ше мадарра дола коммунизм хьалъелга да. Пудухьа къонача патриоташа кийча болаши гIадбахан ийю комсомольски путевкаш, баьх долча лаьтташка, индустриальни гиганташ хьалъеча, шахташ, газопроводаш, машинаькъаш дехкача къахьега ух. Иштта хьега къа хургдолча адамий ехоаненна юкъе шоаш лоаца дакъа долга хов царна.

Уьх шера апрель бетта хиннача комсомола ехойтлагIча съездо чIоагIдир из гIулакх. Боахаман а культурни а гIирс хьалбара хьакъехьа уж дIакхахьарга а хьежаш йола комсомольски контрольни посташ вIашагIехк заводашка, проектни институташка, транспорте. Химически говзалех йола пропаганда йоазрежаеш низболча химически индустренна кадраш кийчъяра хьакъехьа беш бола болх шерлуш латт комсомоле.

Беррига мохк гIадбугаш ялат дуккха хьувкъийташ кIезига къа хьийгадоаца, кIезига низ дIабахийта боаца юртара кагирхой доккхал де йиш йолаш ба. Къаьстта раьза болаш чIоагIа хьийкъа ялат чуэца болабелар комсомоло бахийтараш — баьх дола лаьтташ карадерзадеш бола денал дола кагирхой. Царна вежарашха ювкъостал ду вай Даьхен масса йолча миIингашкара бIаьхкача итташ эзараш болча студенташа.

ХIама хьадарца дог ураоттадарахи холонаш эпаяь хиннача дегIозахи дизза да таханара комсомольски гIулакхаш. Вай советски кагирхошка дукха йола инициатива гучаякха, къона низ дIабахийта, говзал а талант а дегIайоалае аша шерра торонаш шоашта хьалхашка хьайиллача Коммунистически партена чIоагIа раьза ба кагирхой а.

Строительни, общественни балха юкъе дикагIа дакъа лаца кагирхой дукха чу мел оз, ехы а чоалханегIа дола декхараш ехоачашде дезаш хул комсомольски организацеш, цар кулгалхой а активисташ а. Юкъара ираз бахьан къахьегаш сага кхетам лакхлу, хьаькъалца чIоагIлу. Советски патриотизмани социалистически интернационализмани уйланца, къонахчул, хьаькъал долаш, холонех ца ехераш, шоай низах тешаш, коммунизман котало бахьан доаттабеча къовсаме ше йола духьаленаш эпае кийча болаш кагирхой кхебе тIахьийха я комсомол. Цо деча хIаман юкъарча перспективацца, коммунизман дерригача гIулакхаца ше мабарра бола бувзам мишта ба кIоаргга кхетадарна новкъостал де деза хIара къонача сага. Ший моттиге дика, кхетам болаш къахьега ховргдолаш дуне эргадоаккхаш долча Iилманца — марксизманца-ленинизманца, общество дегIаярах долча законашца, хIаьта иштта ше къаьстта долча хьехамашца кийчве веза из.

Iилмеи культуреи советски обществе чIоагIа дегIаденача техника хадданза тоалуча вай хана, адамаша Iоаяь хьаькъала ганзаш Iомае аьнна Ленина баьча хьехама тIехьабовлар къаьстта лоархIаме да. Хадданза хьожаш хила деза комсомольски организацешка, кагийча наха мишта деш, цар фу деш, малагIча левцешка ладувгIа, гIулакхацара шоай квалификаци цар мишта лакхъю, хIаьта из дайзачул тIехьагIа, къонача саго ший вахара цхьа ди зехьа доадергдоацаш, хIара денна из цхьа лагIа лакхагIа варгволат хIама де а деза.

Боахаме къахьегаш комсомола беча балха сийлахь-боккха лоархIам латт, цу юкъе дакъа лоаца къона саг вахача эпаш хиларах тарра къахьегамца коммунистически гIулакх долаш цо веш хиларах. Из иштта ехетадарна хIара эIамигача сага, хIара йоIа новкъостал де тIахьийха я комсомол. Къаьстта хIаранена. Коммунизм гарга кхьачача вай хана комсомола деккар да — берригаш вай кагирхой коммунистически уйланца кхетабар. Фабрике, заводе, колхозе, школе хIара къона саг бахьан жоп дала дезаш я комсомольски организаци. Идейни жхотаяларца чIоагIа латтача коллективага массаз а низ хургба ханна наькъах тинна е юкъарча строе ший моттиг лаханза е харцахьара гIулакхаш леладеш вар нийсача новкъа ваккха.

Комсомола низ — партийни хьалхленца ба. Коммунисташа хIара денна фийла а йоакхо еи а ший смена йолча комсомолана новкъостал деча моттиге, комсомольски организацес толамца чакхдоах хьехама эггара чоалхане а организаторски а декхараш. Башкире партийни организацеша ехетамца тIаберзабир кагирхой доккха хими дегIадоаладарах дола лоархIамера декхараш чакхдаха, цар уж декхараш а доккхача толамашца чакх а доах. Пермски, Кемеровски областашка комсомольций йоакхо еш, уж тIаберзабеш терко яц боккхагIа болча новкъосташа. Доккха хими бахьан йола поход укхаза мела яржаш хиларах тамаш е езац. Рязански областерча, тIа-тIа а доккхагIа толамаш доахаш Даьхе гIадьюгача, хьайбаш леладеча къонача наханца дувцал оаш. Цар духхьал хьаарда шуга: тха къахьегама, тхо культурни дегIадахкара, денгараденга тха увттача хаттарий коммунисташа йоакхо юндаь да из, аьнна. Иштта хила а деза из.

Коммунизм хьалъеча комсомола лоархIам дуккагIа лаках мел лу, вай сийдолча кагирхой дог денал гойтарна урауттаде, цар ехетам лакхбе, уж дIакхувла дуккагIа низ тIабахийта беза, дуккагIа уйла е а безам тIабахийта а беза партийни организацеша, царна хьалхле лелаераша.

(29-ча августа эрадаьннача «Правдан» передовая)

Шортта дика доакъар хилийта колхозийи совхозийи хьайбашта!

* *

Доакъар Іалашделга лаьгІ ма далийта

СУРТА ТІА: Цхьа эзар совгІа тонн чуйодаш бола силосни кІоагІ Сиза бовла бсахк Ингушски совхоза пхелагІча отделенеи МТФ доярка ш.
И. Плиева сурт.

Магіалбикарча »Ингушски» совхоза Іантара даха дезаш да 2777 доккхий доахани, царца 981 детта доахан а долаш, 2109 хьаххеи, царца 140 нана-хьакха а йолаш, 15 эзар совгІа жан, цхьа эзар котами, 1713 боабашки, 560 говри. Цу доахана кхоачам хиллал да аьнна совхозо планах Іалаще лаьрхІар 17 эзар тонн совгІа мошеи 11 эзар тонн гаргга тІожеи доакъар да. Цхьабакъда, тхона хетаргахь кхоачам хиллал доакъар а долаш уж доахан дизза Іангара даха духхьал цхьа моша доакъар а 4-5 эзар тонн кхы эшаргда совхоза. Из доакъар кхоачаще къахьегаш хила беза дІахо а совхоза болхлой.

ДІадахача шера кхоачам хиллал Іалашдаь доакъар да хилар бахьан долаш гІел а денна, ворал тайп-тайпара доахан доврах а хІаьта хьайбаех хьайоахача продуктаи овсарал эша ялорах а хинна зенаш дата а деха, цу лоархІамерча гІулакха укх шера йизза йоакхо е езилга кхетадир совхоза хьалхе лелаераша. Из ишта долга кхетаде хала а дацар доакъар Іалаще месячник йолаяьча хьалхарча деношка.

Дика тоаяь кийчъяь 14 силос хьокха «СК-2,6» яха комбайни, соахка хиннараш тоа даь а укх шера кхы тІа хьадаьха а силос чуйолла кІоагарч а дика хьийкъа мошача хьажкІай доакъар а, дукха автомашинаш а, кхоачам хиллал болхлой кадраш а ший кара йолча совхоза коллектива цхьан лоаццача хана 12 эзар тонн моша доакъар лаьттаха долла вІаштехьадаьлар.

Силос чуэцача комбанаш тІа болх беш хиннача Котиев Мовле, Арсамаков Хьусена, ишта кхыбараша хІара дийнахьа 300-нега дІакхоачаш тонна моша доакъар хьокхар. Ишта дика къахьегар силос лаьттах йолларча шоаш мукъа болча хана шурийтоварни ферме тІарча доярка а.

Доярка ша Араниева Хьавас, Картоева Лизас, Картоева Пятіамата, болхлоша Бязиева Лейлас, Гагиева Насыпхана, кхыбараша шозза-кхоза дийнахьара задани кхоачашйора, доакъар хьатІаувзаш хиннача АТК шоферша Кокурхоевси Картоевси ца хаддаш хьатІаккхьар моша доакъар.

Массехь дийнахь ишта дика кхы къахьийгача кхоачам хиллал силос кийчъергъа-кх аьнна хеталургдар. Цхьабакъда, ишта каст-каста а хул совхоза а отделеней кулгалхой — старта тІара дика дІаболабелча финишта тІа дІатІакхачалехьа лаьгІлу цар гІулакх, юхьанца лаьрхача тайпара чакх ца доалаш дус.

30-ча августага кхоаччашехьа дар мичв дахаь? Цхьадар хІанз а гул ца деш кхашка ул. хІаьта цхьа дакъа геттара доадаь дІадаьккхад. Из деций хІаман доал доацаш хилар?

Дукккха кхоачамбоацараш да силосовани еча а. Масала, цхьаккха а отделене тух а мел а теха кийчъяц силос, цунца цун дикал эшалу.

Дукккхаза а дийцад Украине еча тайпара лаьтта моша доакъар Іо а дехкаш силосовани елга, из аттагІа а, хІаьта сихагІа силос лаьттах йолла йиш а хургъя. Из дика хов совхоза а отделеней а кулгалхошта, бакъда, из керда способ дІайолае ловш саг-м вац царех. ХІанз фермашка кийчдаь кІоагарч дац. Цудухьа шерра доаржаде деза цу способах силосовани елга, хІаьта цул совгІа ма-могга сихагІа хьажкІех силос кийчъе еза, хІана аьлча кастта тІадамаш докъа а денна силосованена пайдана йоацаш хургъя уж.

Ала дезаш да совхозе бурьянеи тайп-тайпарча бацийи силосовани вІалла ца елга, Іалаьмате дукха из буц фермашта юхе йоллашехьа а. Цу гІулакха йизза йоакхо йича цхьа дакъа хьажкІаш кхое вІаштехьадаргдар. Тайп-тайпарча бацца доакъар жева дика дунлга а дага доагІаш хила беза.

Совхоза а отделеней а кулгалхоша яхачох, лакхехьа оаха белгалдаьча тайпара совхозе Іалашъяь яьнна 12 эзар тонн силоса я.

Цхьабакъда, из цифра шеко йолаш я укх шин бахьанца: цхьа лата силоса объем хетаргахьа лоархІ (гІа бусташ), шозлагІа лата цхьан кубометра удельни веса 700 кг лоархІ. Из дукхагІа я справочника тІарчул, цига 450-600 килограмм мара яц.

Цу тайпарча гІулакхаца шоаш Іехалургба совхоза кулгалхой: кавхата тІа дІаязъяь силос хургъя, доаханна кхоачам хиллал доакъар хургдац.

Ишта бокъонца долаш долчул дукхагІа доакъар Іалаще торо я. Из лоархІаме гулакх дизза чакхдаккха деза: цхьан шера ах шера-шин шера кхоачам хиллал моша доакъар Іалаще декхарийла я хІара отделени. Цу дешах из декхар кхоачашдергда, кхоачашдергдац яха ши уйла хила йиш яц.

Совхоза кулгалхой, къаьстта директор нов. Кулбужев, керттера зоотехник нов. Дышниев, агроном нов. Дасхиев, парторганизацен секретарь нов. Энгиноев, отделеней фермай хьалхе лелаераш, юрта боаханан специалисташ, беррига болхлой декхарийла ба сихагІа беррига низ тІа а бахийта силосовани, йол хьокхалга, ца вІашкатохилга дизза чакхдаккха.

«Сердало» газета рейдови бригада:М. Бузуркиев, — Малгобекски ГК КПСС инструктор, Э. Гогиева — «Ингушски» совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Е. Премыслер Малгобекски «Ленина байракх» яхача газета редакцен болхло, С. Котиев — «Сердало» газета редакцен болхло.

СУРТА ТІА: «Ингушски» совхоза пхелагІча отделене Іожа доакъар вІашка тохаш боахк: АргІа доттараш—Яндиев Б., Картоев М., йол хьатІаувзараш — Котиев Умат-Гири, Картоев Маіас.
И. Плиева сурт.

Чуэца болабеннаб комсаш

Шалински района «Джалка» яхача совхоза 2-ча отделенерча сомийи комсийи бригадера (бригадир нов. Ибратимов Ваха) къахьегамхой бІаьсти денза шоай низ кхо ца беш, дукха дийлхача доагІо доккха зе дьдале а, комсашн Іажашн дикагІа хьувкъийтарна мел эшаш дола гІулакхаш ший ханнахьа деш хьабоагІа.

ХІанз хьа[illegible]ь къа лархІа ха хьатІакхьчаи. Хьалхарча кхаь дийнахьа цу бригадерча къахьегамхоша гул а яь дІаяннай паччахьакхенна 3 тонн гаргга комсаш. Ишта тІехишка оттадаь къахьегаш боахь уж.

Цу отделенерча къахьегамхоша цхьан бетта кийчъяьй 350 тонн дикагІа йола йол, хІанз отделене кийчъяь я 900 тонн совга йол. 3200 тонн силос планах кийчъе езача, цар кийчъяьй 2800 тонн. Доакъар дика кийчдаьд совхоза 1-ча отделенен къахьегамхоша а. Цар 4300 тонн силос планах кийчъе езача, 3500 тонн кийчъяьй, 1300 тонн совгІа йол а кийчъяьй 1-чеи 6-чеи отделеней къахьегамхоел тІехьа ца тоъаш лайна хало йиъсенна ба «Шалински» совхоза 5-чеи 6-чеи отделеней кулгалхой а хьайбаш леладераш а. Цу отделенеша шоай планах кийчъе езача силосах 25 процент мара силос кийчъяьяц, ишта кІезига кийчъяьй йол а. Силос а йол а во кийчъярах белгалъякхха мегаргйолаш я «Джалка» совхоза 4-гІа отделени а.

Районе геттара во лел базаш тоаяра гІулакх, къаьстта хьакхарчий фермашка. Беррига низ доакъар кийчдарна тІабахийтаб. Ший ханнахьа доакъар кийчде гІертар дика гулакх да. Бакъда бицбала йиш яц районера хьайбаш леладераш дика тоаяь хьайбашта Іа дакхха базаш ца хуле, даа доакъар дале а хьайбашкара цар кІезига пайда эцаргхнларах.

Цу гІулакха ханз юхе йисача кІезигача хана масса а отделенешка баха нах оарцагІа а бахьа хьайбай дІайха Іа дакхха йиш хургйолаш чехка тоае еза базаш.

В. ВИСАНГИРЕЕВ.

Ший ханнахьа Іалашде доакъар

Юрта боахаман балхашта юкъе, къаьстта Нохч-ГІалгІай республике керттера дарех цхьа дакъа дІалоац хьайбай боахамо. Хьайбай продуктивность лакхъяр, царех эшаш бола пайда совбалар цІакхха а хила йиш яц хьайбай йоакхо дика ечеи, шортта уж доакъарийца Іалашдачеи боахаме мара. Цудухьа, цу дакъа теркам тІа а бахийта ССКП Нохч-ГІалгІай обкомо месячник вІашагІдолла, аьнна соцам бир 1-ча августа денз 1-ча сентябре кхачалца. Республикерча дукккхача боахамаша сийленца кхоачашдаьд из бокхха лоархІам бола декхар. Боахамаш да хьайбашга тоъам хиллал гІожа доакъар кийчдаьи, хІара Іатта сих 15-16 тонн силос кийчъяьи, цул совгІа кхы тІа а из болх дІахохьоши. Цхьабакъда, массанахьа а лелац из болх дика. Наьсарен районе е еззача тайпара яьяц цу гІулакха йоакхо.

ДІадахача шера кхоачам боллаш доакъар ца хилар бахьан долаш дикка хало лелаяьча «Октябра 40 шу» яхача совхоза отделенешка хІанз а сихбаьбаш из болх. Долакха-юртарча отделене планах хьакха езаш йолча 808 гектар аьлах хьекхаь Іойиллай 460 совгІа гектар (сводкаша яхачох), бакъда, аргІаш даь вІашкатеха 70 тонн совгІа мара яьннаяц цунах. Ялат чуэца долалуча хана денз хьокхаш латт цига йол. Кантышеверча отделенен планах тьакха езача 750 гектар аьлах хьекхаь яьнаяц. 561 гектар мара, цунах а аргІаш даь вІашкатеха йол 530 тонн мара яц, 3400 тонн хила езача.

Духхьал аргІаш де вІашагІъехка бригадаш яц отделенешка, къаьстта Долакха-юртарча отделене. Тахан цаІаш хул аргІаш деш болхлой, кхоана кхыбараш хул. Дукккача болхлоша хІанз а хаț цу балхах шоашта мел алапий лу а, мел йол лургья а. Цу гІулакхо наьха безам тІабахийтаț балха. Волокушаца йол аргІаш деча хьатІаувзаш «У-2» яха цхьа трактор мара яц Долакха-юртарча отделене. Бакъда, трактористаш боацаш а, ехаь а кхоъя-йиъи трактор хул сецаь латташ. Уж мегаргъяр сихха тоа а яь, сихагІа доакъар вІашкатоха яхийта.

Эггар дикагІа йола йол-матар, хьекха а хьекхаь аргІаш ца деш Долакха-юртарча отделене улла 10 ди совгІа ха яьннай. Из я 296 гектар. Кантышеверча отделене а уэл ишта бовш 40 гектар магари, 92 гектар Іалаьмате дика доакъар хургдола, дукхагІа яр йол а йолаш дола берца чаи.

Дукккха ха хьалха ялат чунйца яьннача отделенешка хІанз а кхашкара ара ца доакккхаш, гурахьа ялат дІаде эша лаьтташ оахача новкъа а долаш, кхашка токхорехи паркхехи уэл Іаьрженна, пайдана доацча дьнна ча. Долакха-юртарча отделене 230 тонни. Кантышеве 56 тонни, Наьсар-Кертерча отделене 230 тонни мара вІашкатехадаț из хІанз а.

— Хьаара доакккхалаț кхашкара, — йоах бригадираша, хІана латт из ишта, аьнна хаттача.

Силос кийчъеЛга геттара ладара лел совхозе. ХІанз укх сахьате совхоза да 1700 совгІа бежани (царна юкъе 482 етт а болаш), 8 эзар совгІа устагІен. Цул совгІа планах, укх шера 3 эзар бежанага кхоаччаш уж хургдолаш кхы тІа доахан эца дезаш а я совхоз. Ховш дац доахангара йоакккха шура цига сенца совъякхха лерхІаш я. Долакха-юртарча отделене укх шера 350 гектара тІара хьакха а лаьттах йолла а езача 3400 тонн силосах 1400 тонн (134 гектар) мара еллаяц хІанзолца. Хьа а ена кІоагаш чу Іойоассаяьчул тІехьагІа, дІайоаржаеш боахкача болхлошта юкъе гІолла чухьилхе когаш тІабетташ а кхоп тІателаш а бІехъю из Іаьсий Іулаша. Из бІаргагуш саг вац ферман а отделенен а кулгалхоех. Кантышеверча отделене 590 гектара тІара 5900 тонн силос лаьттах йолла езача 1678 тонн мара дІакъайлаяц хІанз а (125 гектар).

Биззача низаца болх беш яц комбайнаш. 1-ча отделене (Долакха-юрта), дукхагІа йолча хана сецаь латт комбайнаш, хІаьта Кантышеве кхоъ комбайн вІалла болх беш а яц, тоаенна болх бергболаш йоллашехьа а. ХІара отделене комбайнаш тІара аьта силос хьакхухьаш йиъ-йиъ автомашин мара яц хадданза болх беш. Цхьабакъда, Іуйрийна 10 сахьат дальча а тІехь совхоза центральни усадьбе хьалхашка латташ-м хул итташ автомашинаш. Іуйрийна 6-7 сахьат дальча денз цу ханналца цар болх бича а из хул 3—4 сахьат. Цу хана чухь иззал йолча машинаша дукккха тоннаш силос яхьаргъя. Цун терко еши, машинаш сецаь латтилга фу дича дІадаргда хьожашш бац совхоза кулгалхой. Отделеней управляющеш нн. Арсамакови (Долакха-юрт), Араниеви (Кантышево) тІа а багІаш дІаьхача денна яьсса дІаюха хехк силоса тІа дІаяхийта мегаргйола трузовой машинаш.

Цу шинна отделене силоса хьокхаш латта хьажкІаш хІара гектара тІара 25—30 центнер ялат даргдолаш дика тоаенна я. Цхьабакъда шиннахьа а я, дукха болакаши кхыдола оасари юкъе хиларах а Іалаьмате листа хиларах а ІажагІа луш латташ, геттара дика силоса мегарг а йолаш ялата пайдана а йоацаш хьажгта кийчъяьй йол а. Силос а йол а во кийчъярах белгалъякхха мегаргйолаш я «Джалка» совхоза 4-гІа отделени а.

Районе геттара во лел базаш тоаяра гІулакх, къаьстта хьакхарчий фермашка. Беррига низ доакъар кийчдарна тІабахийтаб. Ший ханнахьа доакъар кийчде гІертар дика гулакх да. Бакъда бицбала йиш яц районера хьайбаш леладераш дика тоаяь хьайбашта Іа дакхха базаш ца хуле, даа доакъар дале а хьайбашкара цар кІезига пайда эцаргхнларах.

Цу гІулакха ханз юхе йисача кІезигача хана масса а отделенешка баха нах оарцагІа а бахьа хьайбай дІайха Іа дакхха йиш хургйолаш чехка тоае еза базаш.

Сердалон рейдови бригада «Ленина байракх» яхача Наьсарен района газета болхло М. Льянов, «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлой И. Абадиев, М. Чаплаев, «Сердалон болхло З. Даурбеков.

Йицъялийта йишъяц дІадахача шера доакъар доацаш лайна хало

Укх шера вай республикан масса районий йиш я хьайбашта шортта доакъар кийчде. Ший ханнахьа Іана доакъар ца кийчдарои, Іа дакхха базаш ца тоаярои боахама дохкха зе дергдолга дика хов юрта боахама къахьегамхоштта.

Цу дерригача гІулакхий ший ханнахьа теркам а баь дІадахача шера доакъар доацаш лайна хало дага а еха, доакъар кийчде, базаш тоае болабеннаб Шаьла районера къахьегамхой.

Районе къаьстта доакъар кийчдеш дика болх лелабаьб вай республике месячник хиннача хана. Районерча ерригача отделенешта юкъе доакъар дукхагІа кийчдарца хьалхе лелаеш я «Джалка» яхача совхоза 6-гІа отделени (управляющи нов. Берсанов бригадир нов. Хадизов).

СИЙ

Боков Ахьмад

1

Акхан кхохкаденна ди сайрангахь лестадар, маьлха зІаяраш шеллуш латтар.

Коана Іарга уллача боккхача кхерий тІа Іо а хайна, гаьнаша хийцача дІаьхача Індоргіашка хьежаш вагІар Умат-Гири. Безамеча шелало хьесташ, гІадагІалгаш долхар цун къаьнача дегІах. Дийнахь чІоагІа йІайха а садикъа а йолаш наб ца юлуш дукха хало хьагай Умат-Гире. Шийлача хІца шозза улгаш а дилар къахьетамеча Калимата. Цунах а гІойле хиланзар. Бус балха ейна наб юхаекхаяланзар. ХІаьта а безаме ва Умат-Гири. Іемаьв из бийсанна болх ое а, Іемаьв наб йоае а. Сатийна я Умат-Гири дег тІа. ХІама ца эшаш да цун вахар. Дезал кхийнаб йоккхагІа йолл йоІ маьре яхай, воІ заводе слесарь ва, кхийнай зІамагІа йола Марем я, хІанз а тІехь цунах йиІаг оале а. Из барзкъаш деча фабрике балха я. ХІанз кхыча болхлошца ялат чуэца колхозе яхай.

Массаза а ше цхьаь висача воккхийвеш уйла ю Умат-Гире: «Дика новкъостий хилар царех-м. Се а дьра ва со-м болх бе могаш. Дерриг а царна лерхІ-кх. ХІама ца эшаш уж бахабалар яхаш лел со-м».

— Салам Іалейкум,— аьнна; хоадайир цун уйлаш лаьттагІара хьалтІаваьлча санна, хьаэттача Зяуддина.

— ВаІалейкум салам,— аьнна, сихха хьал а гІетта, Іоха, аьлар Умат-Гире.

Зяуддин цхьа йоккха гІайгІа кхаьчача санна цІимхара вар. Цун хьажаюкъе массаза ца хулача тайпара къоарга шувнаш дийшадар, доккхий Іаьржа мехкаш а цІимхара Іочуохаденнадар, аьрда кулга боккха пІелг маьша коча тІагІолла хьоарчадаьча тІехкарах Іотесса сатем боацаш бар.

— Іохайша дагІача дац...

— Фуд цига? — хаьттар Умат-Гире, цунга кхаьча бала юхатоха ше кийча хилар дІахьокхаш

— Колхозера воагІа со хІанз. Тхоай цІагІа Іолохвала ца кхевеш хьо волча воагІа.

Сега тІоа санна чакхдаьлар Умат-Гире керта чу гІолла: »Марем?...» ТІаккха дегІа тІара нихь гІоттадеш шийла телгІеш хинна пхьнашка гІолла дІадахар.

— Фуд цига? Хатар хиннад? — хаьттар цо, юхь тІара хувца а венна.

— Дьра хиннад, Умат-Гири! Хатар децн вайгІ во цІи йоакккхаргъйолаш хилча.

— Хьалал, Зяуддин, хьа а ца къедадеш.

— Кино ух хьа йоІ, Умат-Гири! Бус-бус тІаьнкІал пхьарсаш дехка.

2

— ХІай? — ийккхар Умат-Гирега. Кхы хІама оалдалансар кІаи мекх оза а денна, аьга а аьга, Іоолладелар. Халла къурд бан, кІеззига са метта а дена, хаьттар! — ТІаккха хьо?..Іа фу дир?

— Аз-м сай яр цІайоалайир. Кино-м аз оттадир хьо цун дегІа тІа,— аьнна, мекхаш хьовзадир Зяуддина.— Яхийта Іа кхы.

— ТІаккха из шайтІа?

— Цо сога ладувгІа а тиганзар. Умат-Гири! — чІоагІа цІогІа а теха, тІачайхар Зяуддин. — ЦІен-м хац сона, дерригача тайпан сий доадал гІулакх да цо леладер. Тхона дезаш тхойгІ во цІи яккхар. Оаха йоаккхийтарг а яц, е яккхийта а яц. Хой хьона? Аз сайчунна кхы иззаморг цо дойя котама бар мо ший корта боаккхаргболга дІахайтар. Сий яхар доккха хІама да, Умат-Гири. Цкъа дайча...

— Дьра саго во цІи-м тхогІ яьккхаяц, Зяуддин,— бехказо аьлар Умат-Гире.

— ХІаьта, тІехьа а гІойя хьай йоІ цІайоалае. Хьона мо тхона а да хьона из сийдоацаш. Хьа сесаг тха саг йолга хой хьона? Нагахь санна хьо ца воде, со...

— Кхоанарча дийнахь, со ца лайя, цига хургва-кх со, Зяуддин. Сий-м, хьо ваха, доадайтаргдац вай цу шайтІага Хьовззабаь корта хьа-м дьра баргбар цун из леладе из елча. Хьона баркал хилда, Зяиддин, из хьааларах. Іаь, даьллахь ма во ниЙсделар ер, — яхаш, фу дергда ца ховш, шувнаша хобаяьча ший фоартах мІара хьекхар Умат-Гире.

— ХІа, со-м вода. Іодика хийла.

— Сих ма ле, Зяуддин. ЧугІой, цхьан Іе вай,— аьнна, хьоставелар воккха саг.

— Баркал.— Зяуддин цІенгахьа волавелар.

КІирвенна цунна тІехьахьежаш латташ цхьа юкъ яьккхар Умат-Гире. ТІаккха гаргарча сага дІаьха дегІ улицагІ дІа а хьайза, къайладаьлча, ший коа чувахар.

— Аз аьлари хьога! ХІанз Іайх дІацІендргда-кх Іа,— аьлар цо сесагагахь цІимхара дІа а хьежа.

— Фу? — сатийна хаьттар сесаго

— Хьо ецари сога из колхозе яхийта яхаш, со ца витар. ХІанз дІацІенде!

— Ой, са дьала, фу хилар хІанз? ГІаьхь йий из?

— Дьра яц. Из дІаяьннай. Цунна хьо а, со а, вай цІа а, тайпа а..

3

— Фу дьд цунна? — халла Іайдда хаттар арадьккхар Калимата ший кера чура.

Хьа воша Зяуддин вахар хІанз из кхаъ баккха.

— Дийна йий из?

— Дийна ма ялар из! — Яхаш цІогІа хьекхар Умат-Гире.Елча-м аттагІ ма дари.

— Дала лорадолда вай. — Аьнна, цунгахьа ши кулг лостадир сесаго. — Хіана ях Іа из?

— Кино ух дьлах дьнна шайтІа...

— Ой, фу саг ва хьо? Ишта хьаала мегаш Іа. Со-м, кхераяь, гой са дІа ма дихьари Іа.

— Цун дахийта дезар са дІа, — аьнна, цергаш вІашахьокхайир Умат-Гире. — Кино! Из мара кхы хІама а дьра эшацар.

— Яха хургъя ший новкъосташца. Фуд яхача? — йиІий гадаккха елар йоккха саг.

— Фуд ях Іа яхача? Эхь да-кх сона кІайвеннача дийнахь. Сий дов-кх вай.

— Фу водар дьд цо? Кино мара яхайий из?

— Тоъаци?

— Цо вай сий доадергдац.

— Доадергдац ях Іа? Доадьд цо-м. Е дийна, е сича, кхоана цІагІа-м хургъя хьона из,— аьнна корзах ваьнна, истола тІа бий техар Умат-Гире.

ДІатІакхорданзар цу бус дуача хІаманна Умат-Гири. ХІаьта, Іовижача наб ца кхеташ дукха кІалгІа вийлар. Каст-каста тІайодаш из тхьайсавий хьежар Калимат.

— Тхьовса, къонах, сийсара а наб мича яьй Іа, — оалар цо къахетаме.

— Дувца хабар хургда наха, — аьле кІалгІавоалар Умат-Гири.

— Наьха баге-м дІакъовла йиш яр вайга. Тхьовса.

— Из мел сийдоацаш да хой хьона. ХІа, кино! Малий ухар? Іайтіа маржа дуне яІ!

— Ой, зІамига ма йий из. Яха хургья ший хьаькъал дІа ца кхоачаш.

— ЗІамига я из. Ялхайтталгіа шу ма дий цун. Маьре яхача, хьалха яхай-м аргдац саго. Из кино ух.

— ГІоргьяц кхы. Тхьовса,— яхаш, шийна могар дора Калимата из теве гІерташ.

— Корта хьа-м дьра боаккхаргбар...

Цхьа юкъ яьккхар Умат-Гире, йист ца хулаш, баьдеча тховнагахь хьалхьежаш уллаш. Мотт чІоагІа бекъа хетар къаьнача дегІа. КІалъуллача оагІонна бегаш гІертар.

— ХІа, Кино! ТІаьнкІал пхьарсаш дехка — оалар цо юкъюкъе.

Ахбийса янначул тІехьагІа халла наб кхийтар Умат-Гирена Бакъда, тхьайсача а сатем бацар. Баьде цІа цхьан цайовзача

4

юрто хийцар. Ше улицагІ гІолла дІаводаш санна хетар Умат. Гирена. ЦІаьхха Марем бІаргаейра. Цунна духьал хьайоагІар из, керо корта болча зІамигача сага тІанкІал пхьарс боаллаш. Да бІаргавайча зІамигача сага дІатІа а йийрза йистхилар. ТІаккха шаккъа а сиха кхыча улицагІ дІахьайзар. Умат-Гири а сиха волавелар.

— ХІа, кІалхарадовла доахк шо? ХІама хургдац цунах! — аьнна, ведар из.

Уж дІахьайзача улицан саьнга дІакхаьчача гуш саг вацар. Сомаваьлар Умат-Гири. ДегІ лувчадича санна дар, дог араэккха доаллаш санна детталора, фо тоъацар. Из гІа бакъ хуле фу дергда цо? Шийна теха валлал хІама ма дий из-м. Фу дергда? ХІанз меттара ура а ийккха йиІина тІехьа ваххал сахьайзар цун. Сиха хьал а гІетта араваьлар. ДегІ шеллаллаца коаюкъе лаьтта, чувера. Цхьаннахьа сатем бац. Сахьатага хьежар. Сахила гаьна да. Миштa варгва сахиларга?

— Хьий, шайтІа яІ! — аьлар Умат-Гире.

— Фу цІогІа да Іа хьекхар? — раьза йоацаш, хьаттар набарах яьннача сесаго — Хіана гІаттав хьо, наб хІана йицІа?

— Хьайна из гІа дайна даларе дуненахь наб дьра кхетаргъяцар хьона.

— Диканна хилда аьле дита.

— Диканна? Диканна хургда хьона, тІаьнкІал пхьарс а белла лелаш хилча.

— Мала?

— Малий вай ювцар? Марем!

Кастта наб кхийтта, кхы сома ца воалаш, сахиларга ваьлар Умат-Гири. Кхы а наб е мегар цо нанаси, балхара чувебенна корех чухьежаш, бІаргашта боад етташ бар.

— Калимат! Со сома хІана ваькккавац Іа? — Аьнна, воагавича санна уранйкхар из.

— Іа шин бус набара сий ца баьдаь,— аьнна, бехказа яьлар сесаг.

Умат-Гири сихха наькъа кийчвала волавеллар.

— Со гІо цига, тахан мукъа ди а ма дий вайна, — аьлар воІо.

— ГІоргвац. Се гІоргва со. Сайна бІаргадайча диках хет сона деррига а.

— Фу бе да из сона дайча а, хьона дайна а? — аьлар Салмана. Іехаваь а, да тева гІертар из.

Даь сакхийна хургдар цун уйлах.

— Со хьох тешаш.

— ХІана?

— Хьо а ух кино. Хьога хьажжаь из а...

— Фуд вахача? Цкъа ваха из кино хьайна бІарга горе...

(Инстедоалар 4-ча оагІон тІа).

Дуазол дехьара

Исландена дукхагIа низ тIакхуьх Англес

ЛОНДОН, 1-гIча сентябре. (ТАСС). Тахан денз закон а хинна дIаотт 12 миль хиллал долча хина дуазол де йиш хиларах йола Исланден правительствос яь решени. Ховш мадарра, дукхагIча даькъе, чкъаьрий лувцарах дегIайоагIаш хинна мехка экономика тоде гIерташ яьй из решени Исланден правительствос. Бакъда цхьадолча НАТО-ца дакъа долча мехкаша законах бакъйолча Исландес яхар де тигап. Тахан английски газеташа хоамбу, хIанз гаьнна форда тIа лелаш дола дукхха чкъаьрий лувца английски кемаш Исланде доалахьарча 12 миль йолча хи тIа а даьхка, цига чкъаьрий лувца доладала безам болаш да, яхаш. Уж кемаш, тIема кемаша лорадеш а долаш, Исланде берда йистошка латт, яхаш язду газеташа. «Дейли экспресс» яхача газета корреспондент волча Франк Голдоуорсе хоам бу, чкъаьрий лувца кемаш лорадеш дола английски тIема кемаш эгтара хьалха енначу командах топаш тоха кийча да шоай хицара доазонаш лорадеш лелача исландски кемашта.

Кхоана 1-гIа сентябрь да яхаш тховсара кепа теха заявлени араялькхай английски правительствос. Цу тIа цIалкха а хьакхайкаду 12 миль йола шиъ хий Исландес чудерзадар Англес къоабал ца делга. Дунен мехкашта юкъерча бокъонашка хьажжа Исландес тIанйца решени цунга юхаялькхийта гIерташ Англес Исландена бу низ ба из.

Кердача французски конституцен проекта духьал

ПАРИЖ, 1 сентября. (ТАСС). Францен луккхача политически общественни организацеша де Голля правительствос кийчъяьча конституцен реформан проекта шоаш духьал хилар кхайкаду. Печато хоам бечча бесса, департаментий Гар, Финистер, Пюи-де-Дом социалистически партен федерацеша соцам баьб 28 сентябре референдуме кердча конституцен проекта духьал ехаджтасса.

Конституци эргалькхарна духьал ба ардехьарча социалистически союза кулгалхой.

Германски Демократически Республике „машара ди“

БЕРЛИН. (ТАСС). Германски Демократически Республике бахача наха чIоагIа дездир 1 сентябрь — Машара ди. Гитлеровски Германи тIаьра хьисапе Польшех летача цу дийнахьа ГДР-а городашкеи юрташкеи бахача наха дIахьекхар дерригача дунен тIа машар чIоагIбе, халкъашта юкъера доттагIал чIоагIде берригача шоай кинзаца шоаш кийча хилар. Польшерен Чехословакерен яьлка делегацеш а йолаш, город Герлице хиннача митинге гулбенна взараш баха нах хилар. ГДР-ани Польшени доазонаш вIашагIкхетача здача районашка баха нах доттагIал тIехьа вIашагIкхийтта хилар Франкфурт-на-Одере яхача районе Одерах тиллача тIаь тIа.

Карл Маркс — штадте хиннача митинге кховзткъа взар совгIа саг хилар. Цхьа барт а болаш тIавйцача резолюце тIа митинге хиннараша США-ани Англени паччахьалкхенашкара дIадийхар Советски Союзо бьча хьокхама тIехьа хилари Iалальмате чехка ядерни тохкамаш делга дIадаккхари.

Китайски Халкъа Республика. Шанхайски автосборочни заводе арахеца йолаенна «Джип» яха тайпа автомашичаш.
Синьхуа агентство.

Англен экономически хьал талхарах лаьца цIи хезача лейбористски деятела даь къамаьл

ЛОНДОН, 29 августа. (ТАСС). Дордине хиннача лейборист собране ше къамаьл деш лейбористски партен лидера заместитель волча Джеймс Гриффитса белгалдир Англен экономически хьал талхар.

Цо хьахайтар, Англен промышленни производство уьк тIехьарча кхаь шера дегIа ца йоагIаш цхьан моттиге латташ хилар. «ШоллагIча разрядах йода промышленни держава хилар кхерам ба вай мехка тIалаттар», — аьлар Гриффитса.

Цу хьалашка хоадамболлаш дола гIулакх правительствос кхоачаше дезаш хилар дIа а кхайкадаь. Гриффитса критика йир маьхийи, хьаеча хIамайи, алапени хьакъехьа правительственни совето эгтара тIехьа яьча докладана. Из доклад оттаяьча автораша могаду дIахо йодача хана а болх боацилга совдалар, болхлой алапи кIезигдалар. Гриффитса дIахайтар, цу тайпарча политико «тъъаь иттлагIча шерашка хинна халонаш тIакхоачаерг хилар».

Швеция. Стокгольм. Улица тIара сурт.
Н: Привалова сурт. ТАСС-н фотохроника

Китая Коммунистически партен ЦК Политбюро шеръенна заседани

ПЕКИН, 1 сентябре. (ТАСС). 17 августа денз 30 августа кхаччалца Бэйдайхэ (Хабэй яха провинци) Китая Коммунистически партен ЦК Политбюро шеръенна йола заседани хилар.

Заседане къоастадир 1959 шера йолча паччахьалкхен экономически плана дешаш, промышленни юртбоахамен производствон дешаш, хIаьта юртарча балха, торговлен, дешара политикан дешаш, кхыдараш а.

КПК ЦК Политбюрос тIахьийхар еррига парти а деррига китайски халкъ а уьк шера 10.700 эзар тонн болат лоладарна тIехьа къовсам лоаттабе.

Польшера „авиацен деношь“

ВАРШАВА. (ТАСС). Польски халкъо массаз дезду денош а хинна дIаэтта дола «авиацен денош» доладеннад халкъа Польше. Уьк денош тIема а граждански а авиацеца цхьана шийна карагIдаьннараш гойташ я тIом хинначул тIехьагIарча шерашка йилла Польшен авиационни промышленность.

Мехка дукхача городашка хьайиллай къаьстта йола выставкаш. ТIема самолеташта уллув выставкашка го йиш я дукхха тайпара йола вертолеташ, спортивни машинаш, граждански авиацен самолеташ, планераш.

Дукха авиалинеш йола мохк а хиъна дIаэттай Польша. Мехкарча еррига воеводстски городашцеи гаьна ядача центрашцеи ювзаенна я Варшава. Уьк тIехьарча шерашка Польше чIоагIа дегIабенаб доазол дехьарча линешца гIулакх ду фецара бувзам. Варшаваца бувзам лелабеча 15 паччахьалкхен столицашка йолхача авиалинешка хIанз массехк итташ пассарински самолеташ я.

ДIадахача шера польски самолеташа 200 эзар совгIа пассажири массехк итт эзараш тонн мухьи дIаюха бихьар.

Къилбаседан-Хlирийче кийчалуш я Москве хургйолча декадага

Къилбаседан - Хlирийче кийчо е йолаеннай 1959 шера Москве хургйолча хlирий искусствони литературани декадага. Писателаша, композитораша, художникаша кийчъяьй керда произведенеш.

Белгалде деза, декада хургйола ха сийлахь-воккха хlирий поэт-демократ Коста Хетагуров вьа 100 шу даларца нийслулга. Коста произведенеш цхьатарра дукха езаш я хIираша санна, эрсаша, боалкхарошта, нохчашта, гIалгIашта, черсашта.

Драматурга Н. Козловс пьеса язъяьй Коста Хетагурова «Фатима» яхача поэма материалех. Из пьеса оттаяьй шин автономни республикан театрашка, — Дагестанеи ГIалбартой-Боалкхаройи.

Писателаша Р. Фатуевси М. Цагараевси Коста Хетагурова вахараи творчествоннеи хетаяь йола «Поэта дог» яха киносценарий язъяьй. Цу сценарех кастта художественни фильма съемкаш е йолалургья.

Хьинаре кийчлуш я декадага Къилбаседан-Хlирий паччахьалкхен цIыейи халхарийи ансамбль. Цу хореографически коллективо дукхаза а выступленеш яьй столични сцене, хIаьта массехк бутт хьалха Германски Халкъан Республике хинна шиъ гастролеш боккхача толамца чакх а яьхар цо.

ТIагIертта кийчлуш ба декадага халкъан говзанчаш а. Иштта, Абакаров Махьмадеи Гипев Гаджеси, уникальни (шийна тарра кхы йоаца) шкатулка яьй. Из говза художественни произведени эгтара дикагIчарех лаьрхIай Брюсселе йолча Дерригдунен выставке.

А. ГРИГОРЯН.

Маца хургья связь лертIа болх беш?

Районе центре—Шаьла «Почта» аьнна вывеска а йолаш коза цIенош дагIа. Вайна ховш да, связа болхлой декхар дика а шиъ ханахьа а наха гIулакхдар хилар. Цхьабакъда, тха связа конторе корогрдац шоана цу тайпара гIулакх.

Нагахьа «Джалка» совхоза цхьан отделене телефон тоха велча, цу гIулакха дубха ха езаргья. Масала, совхоза 6-ча отделене телефон тоха гIулакх хилча, массаза а жоп хаза йиш я «лини дIалаьца мукъа яц, е еха я», аьнна.

Из да цхьан лине тIа кхаь юрта совет хилар, «Джалка» совхоза кхо отделени хилар. Цу тайпара гIулакх хилча отделенешца бувзам лелабе йиш хургйий теш?

Аз йийцар цхьа совхоз мара яц, хIаьта райцентре кхы дукха а учрежденеш я телефонаца болх лелабе безаш.

Болх иштта во беш хилча, маца телефон тохаргья тоха езача отделене а, кхыча организаце а.

Связа болх лертIа болабу ха хьаэттай. Из лертIа тоабе а беза.

ВОРОНКОВ,
«Джалка» совхоза рабочкома председатель.

Сецкъа бовле...

(Юмористически дувцар)

Цхьан бе ловзаеш Iаса а йолаш, воккха бе доахаш сулхьаш а долаш, са тийина воагIаш вар БайдалиЙ Мухтар. Сайре яр. Чубизача малхо, гучадалийтар седкъий. «Ма доккха хIама да-кх из! Дала сега а сега дIадехкад-кх уж»,— урагIа а хьежаш уйла йора 71 шу даьннача Мухтара.

Цу йоккхача, сийнача, бух боацача сигалара «Iобожаш» седкъа бIаргабайра цунна. Сов корзагIвьанна бе доахка сулхьаш а Iаса а Iолийгар Мухтара. Сихвенна доладир цо: «Топ, тур, шалта! Топ, тур, шалта! топ, тур, шалта! Аьъ, кхозза ала кхийра-кх са из! — аьнна гIадвахар къонах. — «ХIанз со турпал хила веза-кх».

Седкъа-м хIаьта а бодаш бар. ДIа а хьежа. «Ер ма доккха хIама да!» — аьнна тIехьашкахьара хьаала волавелар «турпала» Мухтар: «Шалта, Тур, топ! Шалта, тур, топ!» КIорда далцца дийцар цо «майра» хургвола къамаьл. Цу ханна лоабата галий га а доаллаш, бел бе а йоаллаш хьайоагIаш шиъ сесаг бIаргайяча цIогIа техар Мухтара:

— Ай, ва маьрша ма леларг, хьайоле сиха. Маха баккха мича хов хьона, кье ялалехь цкъа мукъагIа Iомале хьайна. Хьалхьажа, седкъа дIа къайла балалехьа дIаала, аз-м ткъаь барайттаза аьннад хьона.

Шиъ ги боалла кхо пунт тарита бола топпар биц а бенна, чехк-чехка бордаш детта йолаелар Гошта: «КIод, тIора, маха! КIод, тора, маха!...»

— Муса! Ва Муса! — аьнна кхайкар Гошта.

— Хайола, бIехала бIориг! — Мухтара оаллашехьа кор хьаделаделар. Лергах наушникаш йоахкаш вола Муса арахьежар:

— Фуд цига?

— ДIа бода седкъа боалехьа «говр, нур, шод» ала, ва дала дIавакхкарг. Хьол вогIа говра баьрий кхы хила йиш мичай.

Царех къахеташ корта а оагабаь, Мусас аьлар:

— Из спутник я! Со цунга ладувгIаш вагIа.

— Фу ювц Iа ювца, хьаволе чехка! — аьлар Мухтара бирсо.

— Спутник я из ях. Советски Гилманхошен болхлошен хьаяь.

— ХIай? — аьлар дас.

— ИббIали са, фу йоах цо? — цецъяьлар нана а.

— Хьаходийл шоай, укхазахьа — аьнна дIаелар Мусас шиъ дайга наушникаш. Спутнико хьаду хоамаш шийна хьахезача Мухтар цкъа сигал хьежар, тIаккха Муса волча оагIорахь дIавийрзар. Муса велаш вар. Цкъарчоа цунна эгIаз а ваха, наушникаш сесагага дIаелар цо. Из шийна бIаргабайнар боккъонца бола седкъа ца хиларах тешанза яьннача Гошгас хьаттар:

— «Муса, п-и-и-п, п-и-и-п, яхар фуд? Фу йоах цо?

— Цо, даьра йоах, —аьлар Мусас, —доацача хIамаех тешаш нах ба. Ужаш заманна тIехьабисаб. Саг кастта сигаларча седкъашка гIоргва гIетта. Цунах...

Мухтара техача цIогIо юхасоцавир Муса.

— Фуд Iа дувцар, даьла моастагI! — аьнна шиъ Iаса аййир цо Мусайна.

— Цунах ца тешар, новкъара дIавала а, йоах цо, — аьнна кхоачашдир шиъ къамаьл Мусас, корагара дIа а ваьнна.

Б. БАШИРОВ

Дика къахьега болхло

1957-ча шера респотребсоюза гIишлоний управленеи тайп-тайпара балхаш де балха ера Агаева Нури. Балха йоагIача хана паспорт хьаэца ха хьатIахкачанца эIамига яр из. Ше эIамига яле а болх дика беш, боккхагIачарел тIехьа ца йоаш хьайоагIа из массе хана. ХIара беттабетта балха боарамаш тIехкхоачашдарах, цул совгIа къахьегамхошта юкъера къахьегама дисциплина тоае гIерташ дукха болх лелабарах, управленеи кулгалхоша дукха благодарносташ тийннад цунна. Иштта гIишлонахой ди дездеча дийнахьа сийлен грамота а елар Агаевана.

ХIанз Сийлахь-боккхача Октябра 41 шу дизара сийна шийна лакхара дехьараш тIа а йиъа къахьегаш я Агаева Нури.

Н. ПЕКАРСКАЯ,
респотребсоюза гишлоний управленеи месткома член.

С И Й

5

(Йистедоалар. Долалур 3-ча оагIо тIа)

— Шиъ даьла дуIанца,—аьнна, тховнагахь хьалхьажар воккха саг, со ваххалца шо а ма гIолда цига

Салман, да эгIаз ца вига, кхы йист ца хулаш Iийра.

Умат-Гири наькъа араваьлар. БIаьха никъ бар цун бахьа безар. БIаь километрал сов автобусаца ваха безар, тIэккха новкъа кхийттача машинаца е гIаш ваха безар.

Автобусаш сецача станце Умат-Гири дIакхаьчача, автобус, яха кийчъенна, нахах йиза латтар, наIараш къайла яр. Шин сахьата хьежа вийзар шоллагIа йодачунга.

ПаргIата Iо а хайна, дийлла латтача корах арахьежаш вагIа Умат-Гири. Каст-каста ялатах етта йола машинаш тIехлелх. Машинаш, наькъа дехьеи, сехьеи, ялатий аренаш — массинг зув Умат-Гире ,

— Цудухьа дийзад городера новкъостал,— йоах цо шешийца.

Бакъда, йоIн кинои, мукхбиаь хьастам санна, керта чу къувлаш да.

«Фу дергда аз, сий доаде йиш йий са?» — яхаш, уйла йора цо. Уж ши уйла шоайла вIашиъ къувсаш яр, колхозе бода никъ дIакъастача автобус дIакхаьчача.

Автобуса тIара Iо а ваьнна, лаба санна бIаргашта духьал кулг лаьца, городагахь дIахьажар Умат-Гири. Гуш цхьаккха машин яц. ха йоагIа ха-м яр цар.

Малх нийсса сигалара чухьежар. Сигал цхьаккха морх яц. Наькъийстера буци, йоархIаши, лазар кхийтача санна, маьлахара яхай.

Наькъийсте Iохайра Умат-Гири. Цхьа еза, йIайха Iоакъа IотIатеIаш санна хетар, Iоакъа тIе-техьагI езлора. Гаьнна йоаццаш цхьа зIамигача, лохача гаьнний кIотаргах бIарг кхийтта, цига вахар из.

— Мело мукъагIа мух хьокхабалар,— яхаш, шиъ элтара кий лестайора Умат-Гире.— Укх йIовхах Iурра денз сарралца болх баьчул тIехьагIа — кино! Тамаш я-кх дог дар а!

Дукха ха ялале, бартала вижа, ши кулг чIенга кIал а гIортдаь наькъагахь дIахьежа волавелар из. Миштта бежар ца ховш корта кулгаш тIа IотIабежар, йIовхало дегI шелдьача Умат-Гирена наб кхийтар.

Беро санна, мерза йора цо наб. Из сомаваьлча, малх геттар лохбеннабар. Сиха ура а ийккха, наькъагахь дIаволавелар. Машинага хьийжача, хила пайда бацар. Уж тIехъяьна хургья.

Боад болаш латташ юрта чувелар Умат-Гири. Новкъа кхийттачунга хоатташ, колхоза правлени хьалехар цо. Цига саг вацар. Умат-Гире яраза, городера баьхка болхлой бахача из дIавига цхьа берашка йоI нийсъелар.

Юрта йисте гатах даь диъ чаьтар дагIар. Цхьан чаьтара чу а, шоллагIчунга а хьажа, йоIо уж берригаш клубе бахаб аьлар.

— Клубе? Сенна? — сихвенна хаьттар Умат-Гире.

— Кино.

— ХIа, цига вига Iа со! Кино да из сона дезар-м,— аьнна йоIа тIехьа волавелар Умат-Гири.

6

Клубе дIачу а ваьнна, дIа-юха хьажа цун кхелехьа, лампа дIа а яйна, боад белар. Уж юхалотаяларга хьежаш сецар Умат-Гири. Цхьаьха шийна духьал тIоа сегача санна хийтар цунна, тIаккха ашарий оаз хезар. Гата тIа алапаш мара хIама бIарагадонзар Умат-Гирена. «Ер хургда-кх из кино» — аьнна, аравала дагахь наIаргахь дIаволавелча, гIараш хезар: «Iоха!» ЧакхсадоагIаш вий хьо?», «Духьалара дIавала!» Цхьанне коч озайир, вокхо кулг лаьцар, цхьаькхане белаж IотоIайир.' Цар корзахваькхха тувлавенна саг санна, охайра Умат-Гири. Дагахь Марема а, шийна а наIалт яхаш вагIар из. ХIанз цунна юхе яларе ховргдар-кх Марема. Из бIаргагорга догдоахаш гонахь хьежар Умат-Гири.

— ДIахьажа цигахь, кхы хье сога хьажа венавеце,— аьлар тIехьашка ягIача кхалсаго.

Раьза воацаш гатагахь дIавийрзар Умат-Гири. Гата тIа кIур бар.

— Хьаелла ниI, цIи яьннаI! — аьнна, цIогIа а теха, наIаргахь тоссавелар вокхха саг.

— Шш, гIар ма е,— аьлар ниI лораеш латтача кхалсаго.— Яьннаяц цIи, кино да из. Iоха.

— ЦIи яйла цу киногI, хIаьта,— аьнна, Iохайра Умат-Гири.

Гата тIа хьунагIа гулбенна, кхетаче еш нах бар. Шиъ бIаргий а, лергий а низ тIабахийтар Умат-Гире уж фу нах ба а, цар фу къувс а ха гIерташ. Цхьа вокхха саг цхьанахьа ваха гIертар, вожаш духьал бар.

— Фу нах ба уж? Чарахье баьхкаб уж? ТIаккха жIали хIана дац царга?— хаьттар Умат-Гире шийна улув вагIачунга. Цо уж партизанаш ба аьлар.

— ХIа, вокхха саг цхьан докхкача гIулакха ваха гIерт-кх хIаьта. Вита Iа ше.

ЧIоагIа ха гIертар Умат-Гири вокхха саг мича вода а, цо фу ду а. БIарг тIера баккхацар цо гатанна. Кий Iояккха аьлча. духьале йоацаш из а Iояькхар Умат-Гире.

Говра баьреш гучабаьлар. Царна тIехьа кач муш теха саг воагIар.

— Немций! — оалаш хезар Умат-Гирена шийна улув.

Партизаний топий таташ хеза говра баьреш байдар, шоай есар дита. Из партизанашца Iийра. Умат-Гири чIоагIа раьза вар цунна.

Царна юкъе йоI бIаргаейча раьза хиланзар из.

«Из фуд? Ше цхьаь йоI маIача наха юкъе. Хьайла, цунца даьра я из-м. Шайгла, хьий даьла эгIазал яха хьогIа!» — йоахар вокхха саго, бакъда, гата тIара бIарг баккхацар.

Кадра тIехьа кадр тIехлелх. БIаргадайначун кхоачаш маIан даь а, цунах кхийтта а Умат-Гири валалехь гата тIа кхыдола сурат отт.

ТIом ба хьунагIа. Массинг гуш ва. Воккха саг мичав? Из гац Умат-Гирена. Каст-каста ерзан тепча бе а йоаллаш йоI-м гу цунна.

— Хьайла! ТIом беш я-кх из а,— аьнна, цецваьлар Умат-Гири.— Йита Iа ше.

7

Лента хьада, лампаш сегар. Шийна бIаргадайначун уйла еш Умат-Гири вагIаш, цIаьхха цхьан саго шорттига баламах кулг Iеттар. ДIахьаьжача улув ела а къежаш Марем латтар. Ура а ийккха цун кулг лаьца наIзргахь волавелар из. Цу ханна лампаш дIаейра. Iоха вийзар. Марем а Iохайра — цунна моттиг елар даьна юххе. Бийнаш даь вагIар Умат-Гири, эгIазваха, вувса а венна. Да хIама дац кино чакхдаллалца.

Дукха эгIазал Iайнай воккхача сага дег чу. ХIаьта а ше дена гIулакх хIанз укх сахьате дицденнад цунна. БIарг гата тIа ба. Воккха саг а гучабаьлар. Немций эпсар ва цунгара лоткъам эцаш.

«Мисканг каравахав-кх хьо царна» — аьлар Умат-Гире шешийца воккхача сагах къахеташ. Воккхача саго бий теха эпсар вожавир. Умат-Гире раьза хинна кулгаш вIашах хьаькхар.

— Иштта! Из дар цунна доагIар!

Партизанашцара йоI бIаргаейча Марема тIавийрзар Умат-Гири.

— Хьо мо шайтIа да хьона из а,— аьлар цо.

— Иззамо со яларе-м,— аьлар Марема, цу йолах хьогаш.

Цхьан юккъа йижа эгIазал, юха а гIеттар Умат-Гире дег чу. Кхы а ала веннавар из Маремага. Бакъда, цу ханна воккхача сага къамаргах муш хьоарчабеш шийна байча массинг дицделар.

Ше цу партизанашца волаш санна хетар Умат-Гирена. Цар каяьлча гIадводар из, царна тийшболх хилча халахетар цунна.

Юха а дов доладелар. Веррига а хьалхашкахьа дIа а теIа, бийнаш даь вагIа Умат-Гири. Йоl гучаяьлар. МоастагIчунна тепча тIахьожайир цо. Сатохадаланзар Умат-Гирега.

— ДIатоха! Лак оза!

Марема гола Iеттар даьна. Умат-Гире из теркал а данзар. Тепчан тата даьлар, цунна тIехьа цIаькхаза а.

— Так, так! Молодец! — яхаш, шиъ гон тIа бий беттар Умат-Гире.

Лампаш сегар. Ура а лийлха наIаргахь болабелар нах. Умат-Гире еррига уйла киноца яр. НаIарга адамий гурмат гулъеннаяр. Царех бIарг кхийтта, наIаргахь волавелар из а Цунна тIехьа кхераш, эгаш Марем а йолаелар, цун шерача букъ тIара бIарг ца боаккхаш.

«ДIаарадаьлча, нах дIа-юха а баха, цхьаь дисача, волалургва из,— хетар цунна.— Волавалийта»,— аьнна, чIоагIелар Марем.

Дьна-м из дага а ягIацар.

— Денал долаш-м, воллахIи, яр из-м. Молодец девка!

— Мала, дади?— меллашха хаьттар Марема, шийна из малий ховшшехь.

Умат-Гире дог тоха а денна, юха тийра. Марем теркал ца еш ше-шийца йоахар цо:

— Цунца-м ваха мегаргвар миччахьа а. Из моастагIа мишта вийра цо! Берригаш бар уж-м къонахчул долаш. Майра латтар. Царца йоI! Молодец! Тамашина хIама да...

Цу бус Маремага вIалла йист а хиланзар Умат-Гири.

Iурра ше цIаваха кечвелча, хаьттар:

— Ца маца йоагIаргъя хьо?

— Ши кIира даьлча.

8

— Сихах цIайола йиIаг, нане сагот ду.— Кхы хIама оаладаланзар.

Автобусаца воагIаш ше яь уйла йора Умат-Гире ше коа чуводаш. Сесагага фу аргда? Кино ахар хIама дац, из бахьан сий доргдац йоахар цо. ЛадувгIанзар цунга Умат-Гире. ТIаккха хIанз? Калиматаца ше яькхача хана цIаккъа а цунна хьалхашка ца хийтта эхь хетар Умат-Гирена хIанз.

Калимат цецъяьнна духьалъяьлар.

— Марем мичай?

— Хьа фу гIулакх да цунца? — аьнна, цIимхара жоп а денна, майрра урагIа а хьажа, сесага улув гIолла тIехваьлар Умат-Гири.

Калимат бе оаркхалг доаллаш лоацаелча санна латтийсар. Умат-Гири, катеха тIехкар даьста, маьнге тIа из дIатIа а кхесса, магIа бьчче ваьнна, гон тIа го а баькхха Iохайра.

— Со да ва. Аз сай безам бар ду!

Калимата деррига дегI аьгар. Бера оаркхалг Iодежа, гаргаш хинна деха дIадахар.

— ПхьегIаш хIана йохаю Iа, сесаг? Со-м кхетац хьогI. Колхозе ца яхийта велча — яхийта яхаш витанзар Iа со, цIа йоалайича пхьегIаш йохаю Iа.

— Фу даьд Iа цунна?— хаьттар Калимата, пхьегIех хьекхача гатаца дIалочкъаяь шин юхьмераж гуча ца йоккхаш.

Умат-Гири йист ца хулаш корах ара а хьежаш вагIар.

— ГIаьхь йий из? — шозлагIа а хаьттар Калимата.

— ГIаьхь а я, могаш а я,— аьнна, велакъежар Умат-Гири эггир тIехьа а.— Каста цIайоагIаргъя из-м. Сагот ма де.

— О, фу саг ва хьо? — йоахар Калимата, бIаргех йовлакх хьекхаш.

Сесага хьалхашка сий ца довш ше кIалхараваларах а, цунна шийгара кIезигал гуча ца яларэх а воккхийвеш сапаргIатваьлар Умат-Гири.

РЕДАКТОР
М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIеряхча кинотеатре

Йоккха зал — керда художественни фильм «Дошо симфони». Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «Дошо симфони». Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 2 — «Дошо симфони». Долалу 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30. «Хьалхара кулгахйоалорг». Долалу 7.30, 9.30.

ЗIамига зал № 3 — «Дошо симфони». Долалу 9.15, 11.15, 1.15. 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

Кинотеатр «Родина»

Керда художественни фильм «Дошо симфони». Долалу 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

Ахкан кинотеатр

«Дошо симфони». Долалу сайрийна 7, 9 сахьат даьлча.

Грозне Августовски улицах № 17, кв. 36 йолча цIагIа вахача Коротенко Вадим Митрофановича Грознен Орджоникидзевски района 2-ча участкан халкъа суде деннад ГIятигорске Садови улицах № 98 йолча яхача Бойко Валентина Дмитриевна йитарах дола дош.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ02572 Типография им 11 августа 1918 года. проспект Революции 30/3. Зак. № 5337